

541

ZARZĄDZENIE Nr 60 PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 9 maja 1953 r.

w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w wydziałach (referatach) statystyki prezydiiów rad narodowych.

Na podstawie § 4 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie ustalenia stanowisk służbowych i zaszerogowania do grup uposażenia pracowników państwowych, podlegających ustawie o państwowej służbie cywilnej, oraz pracowników samorządowych (Dz. U. Nr 14, poz. 92) i § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących organów wykonawczych gmin miejskich i wiejskich (Dz. U. Nr 14, poz. 94 i Nr 53, poz. 406) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zezwala się na utworzenie w wydziałach (referatach) statystyki prezydiiów rad narodowych nowych stanowisk, wymienionych w załączniku, do czasu uwzględnienia ich w ogólnej tabeli stanowisk.

§ 2. Pracownikom wymienionym w załączniku przyznaje się dodatki funkcyjne bądź służbowe według stawek w nim określonych.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 maja 1953 r.

Prezes Rady Ministrów: *B. Bierut*

Załącznik do zarządzenia nr 60 Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 maja 1953 r. (poz. 541).

TABELA STANOWISK DLA PRACOWNIKÓW W WYDZIAŁACH (REFERATACH) STATYSTYKI PREZYDIÓW RAD NARODOWYCH

Kolejność	Stanowisko służbowe (tytuł)	Grupa uposażenia miesięcznego	Stawka dodatku funkcyjnego lub służbowego	Kolejność	Stanowisko służbowe (tytuł)	Grupa uposażenia miesięcznego	Stawka dodatku funkcyjnego lub służbowego
Prezydya wojewódzkich rad narodowych (Rad Narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi)				Prezydya miejskich rad narodowych miast liczących ponad 100.000 mieszkańców			
1.	Statystyk analityczny	VI — IV	5 — 4	1.	Statystyk analityczny	VI — V	5
2.	Inspektor-instruktor statystyczny	VI — V	5	2.	Inspektor-instruktor statystyczny	VII — VI	5
3.	Starszy technik statystyczny	VII — VI	a	3.	Starszy technik statystyczny	VII — VI	b
4.	Technik statystyczny	IX — VII	b	4.	Technik statystyczny	IX — VIII	c — b
				Prezydya powiatowych rad narodowych oraz prezydya miejskich rad narodowych miast liczących poniżej 100.000 mieszkańców stanowiących powiaty miejskie			
				Statystyk powiatowy VII — VI a — 5			

542

ZARZĄDZENIE MINISTRA FINANSÓW

z dnia 8 kwietnia 1953 r.

w sprawie ramowego planu kont dla państwowych przedsiębiorstw transportu i łączności na rok 1953.

Na podstawie § 1 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie zakresu działania Ministra Finansów i zmiany zakresu działania

Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Dz. U. Nr 22, poz. 188) zarządza się, co następuje:

§ 1. Wprowadza się na rok 1953 ramowy plan kont

dla państwowych przedsiębiorstw transportu i łączności, stanowiący załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 2. Ustala się ogólne zasady funkcjonowania kont wymienionych w ramowym planie kont, o którym mowa w § 1, zawarte w załączniku nr 2 do zarządzenia.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1953 r.

Minister Finansów: *T. Dietrich*

Załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 8 kwietnia 1953 r. (poz. 542).

RAMOWY PLAN KONT DLA PAŃSTWOWYCH PRZEDSIĘBIORSTW TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI

Rozdział I. Środki trwałe.

- 001 — Środki trwałe
- 002 — Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych
- 003 — Umorzenie środków trwałych
- 004 — Likwidacja środków trwałych

Rozdział II. Inwestycje i remonty kapitalne.

- 011 — Inwestycje rozpoczęte
- 012 — Materiały na inwestycje
- 013 — Zaliczki na inwestycje
- 014 — Inwestycje zakończone
- 015 — Remonty kapitalne
- 017 — Finansowanie inwestycji
- 020 — Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne
- 024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne
- 026 — Kredyty na inwestycje i remonty kapitalne
- 028 — Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych

Rozdział III. Fundusze własne.

- 031 — Fundusz statutowy
- 032 — Finansowanie środków obrotowych
- 033 — Dotacje na pokrycie planowych strat
- 035 — Odprowadzenie nadwyżek środków obrotowych
- 036 — Przelewy części zysku przeznaczonej dla budżetu
- 037 — Przelewy części zysku na inwestycje
- 039 — Odpisy na fundusze specjalnego przeznaczenia

Rozdział IV. Środki pieniężne.

- 041 — Kasa
- 042 — Czeki obce
- 043 — Rachunek rozliczeniowy
- 044 — Akredytywy
- 044Z — Akredytywy zagraniczne
- 045 — Inne rachunki bankowe
- 046 — Środki pieniężne w drodze
- 047 — Czeki limitowane

Rozdział V. Kredyty bankowe.

- 051 — Kredyty normatywne
- 052 — Kredyty ponadnormatywne
- 053 — Kredyty inkasowe
- 054 — Inne kredyty
- 055 — Kredyty importowe
- 056 — Kredyty eksportowe
- 057 — Kredyty przeterminowane

Rozdział VI. Rozrachunki.

- 061 — Należności w inkasie bankowym
- 062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe.

- 063 — Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie
- 064 — Odbiorcy za zaliczki
- 065 — Dostawcy za faktury inkasowe
- 066 — Dostawcy za faktury pozainkasowe
- 067 — Dostawcy za faktury nie zapłacone w terminie
- 068 — Dostawy nie fakturowane
- 069 — Dostawcy za zaliczki
- 070 — Należności i zobowiązania specjalne
- 071 — Pracownicy za płace
- 072 — Pracownicy za płace nie podjęte
- 073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia
- 074 — Inne należności i zobowiązania
- 075 — Roszczenia sporne
- 076 — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat
- 078 — Manka, ubytki i straty nie zawinione
- 079 — Kaucje otrzymane

Rozdział VI Z. Rozrachunki zagraniczne.

- 062Z — Odbiorcy za faktury
- 064Z — Odbiorcy za zaliczki
- 066Z — Dostawcy za faktury
- 069Z — Dostawcy za zaliczki
- 074Z — Inne należności i zobowiązania
- 075Z — Roszczenia sporne
- 076Z — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat
- 079Z — Kaucje

Rozdział VII. Rozrachunki publiczno-prawne.

- 081 — Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat
- 082 — Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych
- 083 — Rozrachunki z tytułu różnic budżetowych
- 084 — Rozrachunki z innych tytułów publiczno-prawnych

Rozdział VIII. Rozrachunki wewnątrzno-branżowe.

- 091 — Rozrachunki z tytułu wydzielonych środków
- 092 — Rozrachunki bieżące
- 093 — Rozrachunki z samodzielnymi oddziałami przedsiębiorstwa
- 095 — Scentralizowane rozrachunki z budżetem

Rozdział IX. Fundusze specjalnego przeznaczenia.

- 101 — Rozliczenie amortyzacji
- 102 — Fundusz zakładowy
- 106 — inne fundusze

Rozdział X. Rozliczenia międzyokresowe.

- 111 — Nakłady przyszłych okresów
- 112 — Rezerwa na wydatki przyszłych okresów
- 113 — Dochody przyszłych okresów

Rozdział XI. Materiały.

- 121 — Rozliczenie faktur i materiałów
- 123 — Ogumienie
- 124 — Artykuły spożywcze
- 125 — Materiały pomocnicze
- 126 — Paliwo i smary
- 127 — Części zapasowe taboru, maszyn i urządzeń
- 128 — Przedmioty nietrwałe
- 129 — Zużycie przedmiotów nietrwałych
- 131 — Materiały w przerobie
- 132 — Opakowania
- 133 — Pasze
- 135 — Odpadki
- 137 — Zapasy gospodarki pozazakładowej
- 138 — Inwentarz żywy

Rozdział XII. Płace.

- 141 — Płace podstawowe i dodatkowe

Rozdział XIII. Usługi podstawowe, produkcja i usługi pomocnicze, gospodarka pozazakładowa.

- 150 } — Usługi podstawowe
- 151 } — Usługi podstawowe
- 152 } — Usługi podstawowe
- 153 — Produkcja i usługi pomocnicze
- 154 — Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy
- 155 — Remonty bieżące
- 158 — Koszty wydziałowe
- 159 — Koszty ogólnozakładowe
- 161 — Braki

- 162 — Przestoje
- 165 — Wykonanie planu kosztów własnych
- 167 — Gospodarka pozazakładowa

Rozdział XIV. Wyroby gotowe.

- 171 — Wyroby gotowe
- 172 — Odchylenia od kosztów planowanych
- 175 — Towary w punktach sprzedaży
- 176 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów w punktach sprzedaży
- 179 — Towary wysłane i usługi wykonane

Rozdział XV. Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych i koszty związane ze sprzedażą.

- 181 — Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych
- 183 — Inne koszty sprzedaży

Rozdział XVI. Sprzedaż.

- 190 } — Sprzedaż usług podstawowych
- 191 } — Sprzedaż usług podstawowych
- 192 } — Sprzedaż usług podstawowych
- 193 — Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej
- 194 — Sprzedaż towarów
- 196 — Sprzedaż materiałów
- 198 — Rozliczenie sprzedaży usług podstawowych

Rozdział XVII. Straty i zyski.

- 201 — Straty i zyski

Załącznik nr 2 do zarządzenia Ministra Finansów z dnia 8 kwietnia 1953 r. (poz. 542).

OGÓLNE ZASADY FUNKCJONOWANIA KONT RAMOWEGO PLANU KONT DLA PAŃSTWOWYCH PRZEDSIĘBIORSTW TRANSPORTU I ŁĄCZNOŚCI**Rozdział I. Środki trwałe.**

Rozdział I obejmuje następujące konta:

- 001 — Środki trwałe,
- 002 — Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych,
- 003 — Umorzenie środków trwałych,
- 004 — Likwidacja środków trwałych.

Konta rozdziału I służą od księgowego ujęcia przydzielonych przedsiębiorstwu przez Państwo środków trwałych, niezbędnych do wykonania zadań planowych.

001 — Ś r o d k i t r w a ł e .

Konto 001 służy do ujęcia środków trwałych w ich wartości inwentarzowej. W bilansie wykazuje się środki trwałe w wartości netto, tzn. po potrąceniu umorzenia środków trwałych (księgowanego na koncie 003).

O zakwalifikowaniu poszczególnych przedmiotów majątkowych do środków trwałych decydują kryteria ustalone w obowiązujących przepisach.

Zwiększenie wartości środków trwałych może nastąpić w wyniku:

- 1) przyjęcia do eksploatacji własnych inwestycji zakończonych;
- 2) nieodpłatnego przejęcia obcych inwestycji we własnych środkach trwałych (wydzierżawionych);
- 3) nieodpłatnego przejęcia środków trwałych od innych przedsiębiorstw lub instytucji państwowych;

- 4) ujawnienia środków trwałych przy inwentaryzacji;
- 5) przeszacowania środków trwałych na zarządzenie władz;
- 6) przekwalifikowania przedmiotów nietrwałych na środki trwałe.

We wszystkich powyższych przypadkach przyrostem wartości obciąża się konto 001 na dobro konta 031 „Fundusz statutowy”.

W przypadku wymienionym w pkt 1 wartość zakończonej inwestycji powinna być przeniesiona z konta 011 „Inwestycje rozpoczęte” na konto 014 „Inwestycje zakończone”. W przypadkach wymienionych w pkt 2 — 6 zwiększeniu wartości środków trwałych towarzyszy zwiększenie umorzenia, które księgowane jest w h 031 „Fundusz statutowy”, Ma 003 „Umorzenie środków trwałych”.

Zmniejszenie wartości środków trwałych może nastąpić na skutek:

- 1) nieodpłatnego przekazania środków trwałych;
- 2) sprzedaży środków trwałych (w przypadkach, w których obowiązujące przepisy na to zezwalają);
- 3) przeszacowania środków trwałych na zarządzenie władz;
- 4) przekwalifikowania środków trwałych na przedmioty nietrwałe;
- 5) likwidacji zużytych lub zniszczonych środków trwałych.

W przypadkach wymienionych w pkt 1, 3 i 4 zmniejszenie wartości inwentarzowej (Ma 001) oraz zmniejszenie umorzeń (Wn 003) księgowane jest w korespondencji z kontem 031 „Fundusz statutowy”.

W razie przeznaczenia środka trwałego do likwidacji przenosi się jego wartość inwentarzową (z konta 001) i umorzenie (z konta 003) na konto 004 „Likwidacja środków trwałych”.

002 — Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych.

Konto 002 służy do księgowania zarówno wartości inwentarzowej jak i umorzenia inwestycji dokonanych w dzierżawionych obcych środkach trwałych.

Wartością zakończonej inwestycji w dzierżawionych obcych środkach trwałych obciąża się konto 002 w korespondencji z kontem 031 „Fundusz statutowy”. Równoległe z tym zapisem obciąża się konto 014 „Inwestycje zakończone” na dobro konta 011 „Inwestycje rozpoczęte”.

Umorzenie inwestycji w obcych środkach trwałych księguje się bezpośrednio na dobro konta 002 w korespondencji z kontem 031 „Fundusz statutowy”.

Po upływie terminu dzierżawy inwestycje wraz z umorzeniem przejmuje wydzierżawiający, przy czym odpowiednie zapisy przeprowadza się analogicznie do nieodpłatnego przekazania środków trwałych.

003 — Umorzenie środków trwałych.

Na dobro konta 003 księguje się umorzenie środków trwałych w korespondencji z kontem 031 „Fundusz statutowy”.

W ciężar konta 003 księgowana jest wartość zakończonych remontów kapitalnych do wysokości umorzeń remontowanych obiektów (Ma 031) oraz zmniejszenie wartości umorzeń, związane ze zmniejszeniem wartości inwentarzowej środków trwałych. Saldo konta 003 uwidacznia się poza bilansem (patrz uwagi do konta 001).

004 — Likwidacja środków trwałych.

Konto 004 ujmuje księgowo przebieg likwidacji środków trwałych. Przeznaczenie środka trwałego do likwidacji powoduje przeniesienie jego wartości inwentarzowej z konta 001 a umorzenia z konta 003 na konto 004.

W ciężar konta 004 księguje się koszty poniesione w związku z likwidacją, na dobro zaś — środki uzyskane z likwidacji.

Ostateczny wynik likwidacji wpływa na zmniejszenie lub zwiększenie funduszu statutowego.

Środki uzyskane z likwidacji środków trwałych mogą być przeznaczone na cele specjalne, przewidziane we właściwych przepisach prawnych.

Rozdział II. Inwestycje i remonty kapitalne.

Konta rozdziału II służą do ujęcia wszystkich operacji związanych z inwestycjami i remontami kapitalnymi, jeżeli nie zostały one objęte odrębną księgowością inwestycyjną.

W rozdziale II występują następujące konta:

- 011 — Inwestycje rozpoczęte,
- 012 — Materiały na inwestycje,
- 013 — Zaliczki na inwestycje,
- 014 — Inwestycje zakończone,
- 015 — Remonty kapitalne,

017 — Finansowanie inwestycji,

020 — Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne,

024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne,

026 — Kredyty na inwestycje i remonty kapitalne,

028 — Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych.

011 — Inwestycje rozpoczęte.

Konto 011 zbiera wszystkie zakłady dotyczące inwestycji rozpoczętych.

W ciężar konta 011 księguje się:

- 1) przy zakupach inwestycyjnych — faktury dostawców inwestycji (Ma 028);
- 2) przy wykonywaniu inwestycji systemem zleconym — faktury wykonawców inwestycji (Ma 028);
- 3) przy wykonywaniu inwestycji systemem gospodarczym:
 - a) usługi podstawowe (Ma 190 — 192),
 - b) zużycie materiałów zakupionych ze środków na inwestycje (Ma 012),
 - c) zużycie materiałów zakupionych ze środków eksploatacyjnych (Ma konta rozdziału XI),
 - d) płace podstawowe i dodatkowe wydzielonej brygady robotniczej (Ma 141),
 - e) ubezpieczenia społeczne (Ma 082),
 - f) usługi obce (Ma 028),
 - g) wyroby i usługi produkcji pomocniczej (Ma 193),
 - h) różne wydatki związane z inwestycjami (Ma 041).

Ponadto na stronie Wn konta 011 księguje się koszty bankowe w korespondencji z kontem 017 „Finansowanie inwestycji” lub 020 „Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne”.

Koszty inwestycji zakończonych podlegają przeniesieniu z konta 011 na konto 014 „Inwestycje zakończone”. Księgowaniu temu towarzyszyć mogą zapisy: Wn 001 „Środki trwałe”, 002 „Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych”, 128 „Przedmioty nietrwałe” lub 111 „Nakłady przyszłych okresów” — Ma 031 „Fundusz statutowy”.

012 — Materiały na inwestycje.

Na koncie 012 prowadzi się księgową ewidencję materiałów zakupionych zgodnie z obowiązującymi przepisami ze środków na inwestycje. Materiały te powinny być przechowywane odrębnie od materiałów zakupionych ze środków eksploatacyjnych.

Przychód tych materiałów księgowany jest w ciężar konta 012 w korespondencji z kontem 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”.

Wartość materiałów zużytych na cele inwestycyjne przenosi się na konto 011 „Inwestycje rozpoczęte”.

013 — Zaliczki na inwestycje.

W ciężar konta 013 księgowane są kwoty zaliczek wypłaconych wykonawcom inwestycji na podstawie obowiązujących przepisów (Ma 017, 020, 026),

Rozliczone zaliczki przenosi się na konto 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”.

014 — Inwestycje zakończone.

W ciężar konta 014 przenosi się z konta 011 „Inwestycje rozpoczęte” całkowity koszt inwestycji zakończonych.

Po zatwierdzeniu bilansu uznaje się konto 014 kwotą środków zużytych na zakończone inwestycje w ciężar konta 017 „Finansowanie inwestycji” lub 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne”.

015 — Remonty kapitalne.

W ciężar konta 015 księguje się nakłady na remonty kapitalne.

Zapis przeciwstawny dokonywany jest:

1) przy zleconym systemie wykonywania remontów kapitalnych — na konto 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”;

2) przy wykonywaniu systemem gospodarczym na kontach:

190 — 192 „Usługi podstawowe”, 141 „Płace podstawowe i dodatkowe”, 082 „Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych”, 028 „Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych”, rozdziału XI „Materiały”, 193 „Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej”, 041 „Kasa”.

Ponadto na stronie Wn konta 015 księguje się koszty bankowe w korespondencji z kontem 020 „Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne”.

Po zatwierdzeniu bilansu wartość zakończonych remontów kapitalnych spisuje się w ciężar konta 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne” do wysokości salda Ma tego konta w zakresie remontów kapitalnych.

Jednocześnie księguje się wartość remontu kapitalnego do wysokości dotychczasowego umorzenia remontowanego środka trwałego: Wn 003 „Umorzenie środków trwałych”, Ma 031 „Fundusz statutowy”.

017 — Finansowanie inwestycji.

Konto 017 uznaje się za dokonane przez Bank Inwestycyjny wypłaty środków przeznaczonych na finansowanie inwestycji w ciężar kont 013, 026, 028, 043 oraz za koszty bankowe w ciężar konta 011.

Po zatwierdzeniu bilansu konto 017 obciąża się kwotą środków zużytych na finansowanie inwestycji zakończonych na dobro konta 014 „Inwestycje zakończone”.

Wykorzystanie limitów inwestycyjnych kontrolowane jest pozaksiegowo.

020 — Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne.

Konto 020 służy do ujęcia operacji przeprowadzanych na rachunku bankowym gromadzącym środki na inwestycje oraz na rachunku bankowym środków przeznaczonych na finansowanie remontów kapitalnych.

Powyższe rachunki bankowe mogą być otwierane tylko w przypadkach przewidzianych w przepisach specjalnych.

W ciężar konta 020 księgowane są przelewy, dokonywane na te rachunki z rachunku rozliczeniowego (043) lub z innych rachunków bankowych (045).

Przelewom tym towarzyszy księgowanie na stronie Wn kont: rozdziału IX „Fundusze specjalnego przeznaczenia”, 031 „Fundusz statutowy” lub 037 „Przelewy części zysku na inwestycje”, na stronie Ma konta 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne”.

Na dobro konta 020 księguje się wypłaty dokonywane z rachunków bankowych środków na inwestycje

i remonty kapitalne w ciężar kont: 013, 026, 028, 043 oraz koszty bankowe w ciężar konta 011 bądź 015.

024 — Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne.

Tworzenie funduszy na inwestycje i remonty kapitalne regulowane jest przepisami specjalnymi.

Jednocześnie z przelaniem środków z rachunku rozliczeniowego (043) lub z innych rachunków bankowych (045) na rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitalne przeprowadza się księgowanie: Wn konta rozdziału IX, 031, 037 — Ma 024.

026 — Kredyty na inwestycje i remonty kapitalne.

Na koncie 026 księgowane są kredyty antycypacyjne na inwestycje i remonty kapitalne, udzielane w tych przypadkach, kiedy wykonanie inwestycji lub remontów kapitalnych wyprzedza akumulację środków przeznaczonych na ich sfinansowanie.

Na dobro konta 026 księguje się sumy uzyskanych kredytów w korespondencji z kontami: 013, 028, 043.

Spłata kredytu księgowana jest w ciężar konta 026, a na dobro konta 017 lub 020.

028 — Dostawcy w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych.

Na dobro konta 028 księguje się faktury dostawców za dostawy i usługi dotyczące inwestycji i remontów kapitalnych w korespondencji z kontami 011, 012 i 015.

W ciężar konta 028 księguje się zapłatę faktur (Ma 017, 020, 026) oraz rozliczone zaliczki na inwestycje (Ma 013).

Rozdział III. Fundusze własne.

Rozdział III zawiera konta funduszu statutowego oraz te konta, których salda wpływają na wysokość funduszu statutowego.

Rozdział III obejmuje następujące konta:

- 031 — Fundusz statutowy,
- 032 — Finansowanie środków obrotowych,
- 033 — Dotacje na pokrycie planowych strat,
- 035 — Odprowadzenie nadwyżek środków obrotowych,
- 036 — Przelewy części zysku przeznaczonej dla budżetu,
- 037 — Przelewy części zysku na inwestycje,
- 039 — Odpisy na fundusze specjalnego przeznaczenia.

031 — Fundusz statutowy.

Konto 031 przeznaczone jest do księgowego ujęcia funduszu statutowego przedsiębiorstwa.

Na dobro konta 031 księguje się bieżąco następujące operacje powodujące zwiększenie funduszu statutowego:

- 1) oddanie do użytkowania inwestycji zakończonych (Wn 001);
- b) przeniesienie wartości inwentarzowej (Wn 001),
- 3) zwiększenie wartości środków trwałych na skutek przeszacowania (Wn 001);
- 4) przekwalifikowanie przedmiotów nietrwałych na środki trwałe:
 - a) przeniesienie wartości umorzenia (Wn 129),
 - b) przeniesienie wartości inwentarzowej (Wn 001),
- 5) przekwalifikowanie środków trwałych na przedmioty nietrawne:

- a) przeniesienie wartości umorzenia (Wn 003),
- b) przeniesienie wartości inwentarzowej (Wn 128);
- 6) ujawnienie środków trwałych przy inwentaryzacji (Wn 001);
- 7) przekazanie wartości umorzenia środków trwałych oddanych nieodpłatnie (Wn 003);
- 8) przeniesienie nadwyżki uzyskanej przy likwidacji środków trwałych (Wn 004);
- 9) pierwsze wyposażenie w przedmioty nietrwałe (Wn 128);
- 10) zwiększenie wartości środków obrotowych na skutek urzędowej zmiany cen (Wn konta rozdziałów XI i XIV).

W ciężar konta 031 księguje się bieżąco następujące operacje powodujące zmniejszenie funduszu statutowego:

- 1) przekazanie nieodpłatnie środków trwałych (Ma 001);
- 2) zmniejszenie wartości środków trwałych na skutek przeszacowania (Ma 001);
- 3) przekwalifikowanie przedmiotów nietrwałych na środki trwałe:
 - a) przeniesienie wartości inwentarzowej (Ma 128),
 - b) przeniesienie wartości umorzenia (Ma 003);
- 4) przekwalifikowanie środków trwałych na przedmioty nietrwałe:
 - a) przeniesienie wartości inwentarzowej (Ma 001),
 - b) przeniesienie wartości umorzenia (Ma 129);
- 5) umorzenie środków trwałych (Ma 003);
- 6) przejęcie umorzenia środków trwałych otrzymanych nieodpłatnie (Ma 003);
- 7) umorzenie inwestycji w dzierżawionych środkach trwałych (Ma 002);
- 8) przeniesienie straty na likwidacji środków trwałych (Ma 004);
- 9) zmniejszenie wartości środków obrotowych na skutek urzędowej zmiany cen (Ma konta rozdziału XI lub XIV).

Po zatwierdzeniu bilansu rocznego na konto 031 przenosi się w księgach roku bieżącego salda zapisów dotyczących roku ubiegłego z kont: 032, 033, 035, 036, 037 i 039 oraz ostateczny wynik roku ubiegłego z konta 201 „Straty i zyski”.

Ponadto na dobro konta 031 po zatwierdzeniu bilansu księguje się w księgach roku sprawozdawczego wartość zakończonych remontów kapitalnych (Wn 003).

032 — Finansowanie środków obrotowych.

Konto 032 służy do ujęcia dotacji otrzymywanych tytułem wyposażenia w środki obrotowe bądź uzupełnienia ich niedoboru.

Konto 032 uznaje się sumą efektywnych wpływów na rachunek rozliczeniowy przedsiębiorstwa (Wn 043).

Po zatwierdzeniu bilansu rocznego saldo zapisów dotyczących roku ubiegłego przenosi się z konta 032 w księgach nowego roku na konto 031 „Fundusz statutowy”.

033 — Dotacje na pokrycie planowych strat.

Konto 033 przeznaczone jest do ujęcia dotacji otrzymanych na pokrycie strat.

Konto 033 uznaje się sumą efektywnych wpływów na rachunek rozliczeniowy przedsiębiorstwa (Wn 043).

Po zatwierdzeniu bilansu rocznego sumę zapisów dotyczących roku ubiegłego z konta 033 przenosi się w księgach nowego roku na konto 031 „Fundusz statutowy”.

035 — Odprowadzenie nadwyżek środków obrotowych.

Na koncie 035 księguje się odprowadzenie nadwyżek własnych środków obrotowych ponad tę część normatywu, która powinna być pokryta funduszami własnymi i pasywami stałymi.

Konto 035 obciąża się sumą efektywnych przelewów z rachunku rozliczeniowego (Ma 043).

Po zatwierdzeniu bilansu rocznego saldo dotyczące roku ubiegłego przenosi się w księgach nowego roku z konta 035 na konto 031 „Fundusz statutowy”.

036 — Przelewy części zysku przeznaczonych dla budżetu.

Konto 036 służy do ujęcia przelewów dokonywanych tytułem odprowadzenia części zysku, przeznaczonych dla budżetu.

W ciężar konta 036 księguje się przelewy dokonywane na poczet zysku roku bieżącego oraz przelewy dotyczące zysku za rok ubiegły, dokonywane efektywnie w roku sprawozdawczym.

Roczne saldo konta 036 przechodzi na rok następny.

Po całkowitym przelaniu części zysku przypadającej na rzecz budżetu za rok ubiegły i zatwierdzeniu bilansu rocznego sumy przelewów dotyczących roku ubiegłego przenosi się z konta 036 na konto 031 „Fundusz statutowy”.

Wyżej ustalone sposoby księgowania na kontach 032, 033, 035, 036 dotyczące rozrachunków z budżetem mają zastosowanie w przypadku bezpośredniego rozliczenia się przedsiębiorstwa z budżetem. Rozliczenia z budżetem, dokonywane za pośrednictwem jednostki nadrzędnej (centralnie rozliczającej), powinny być księgowane za pośrednictwem konta 095 „Scentralizowane rozrachunki z budżetem”.

037 — Przelewy części zysku na inwestycje.

Konto 037 służy do ujęcia przelewów części zysku przeznaczonych w myśl obowiązujących przepisów na finansowanie inwestycji.

Po zatwierdzeniu bilansu rocznego saldo zapisów dotyczących roku ubiegłego przenosi się w księgach nowego roku z konta 037 na konto 031 „Fundusz statutowy”.

039 — Odpisy na fundusze specjalnego przeznaczenia.

Konto 039 przeznaczone jest do ujęcia odpisów na fundusz zakładowy.

W momencie dokonywania odpisów na fundusz zakładowy obciąża się konto 039 i uznaje konto 102 „Fundusz zakładowy”.

Po zatwierdzeniu bilansu rocznego i dokonaniu podziału zysku za rok ubiegły sumę odpisów dotyczących roku ubiegłego przenosi się w księgach nowego roku na konto 031 „Fundusz statutowy”.

Rozdział IV. Środki pieniężne.

Rozdział IV przeznaczony jest do ewidencji środków pieniężnych znajdujących się:

- a) w kasie (gotówka i чеки obce),
- b) w bankach (rachunki bankowe i akredytywy),
- c) w drodze.

Konta rachunków bankowych, występujące w tym rozdziale przeznaczone są do księgowania wszystkich operacji bankowych, z wyjątkiem operacji dotyczących finansowania inwestycji i remontów kapitałnych. Do tego ostatniego celu służy konto 020 „Rachunki bankowe środków na inwestycje i remonty kapitałne”.

Rozdział IV obejmuje następujące konta:

- 041 „Kasa”,
- 042 „Czeki obce”,
- 043 „Rachunek rozliczeniowy”,
- 044 „Akredytywy”,
- 044Z „Akredytywy zagraniczne”,
- 045 „Inne rachunki bankowe”,
- 046 „Środki pieniężne w drodze”,
- 047 „Czeki limitowane”.

041 — K a s a.

Konto 041 służy do ewidencji operacji kasowych.

042 — C z e k i o b c e.

Konto 042 przeznaczone jest do księgowej ewidencji czeków obcych. W ciężar tego konta księguje się otrzymane czeki obce w korespondencji z odpowiednimi kontami rozrachunkowymi.

Na dobro konta 042 księguje się realizację czeków w korespondencji z kontem kasy bądź z odpowiednim kontem bankowym.

043 — R a c h u n e k r o z l i c z e n i o w y.

Konto 043 służy do księgowania operacji dokonywanych na rachunku rozliczeniowym w banku obsługującym działalność eksploatacyjną przedsiębiorstwa.

W ciężar tego konta księguje się wpływy na rachunek rozliczeniowy, a mianowicie inkaso należności, w korespondencji z kontami rozdziału VI „Rozrachunki”, wpłaty gotówkowe przedsiębiorstwa — w korespondencji z kontem 041 „Kasa”, uzyskane kredyty bankowe — w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziału V „Kredyty bankowe” itd.

Na dobro konta 043 księguje się wypłaty z rachunku rozliczeniowego, a mianowicie zapłatę faktur dostawców za materiały, towary i usługi w korespondencji z kontami rozrachunków, uzupełnienie pogotowia kasowego — w korespondencji z kontem 041, spłatę kredytów bankowych — w korespondencji z kontami rozdziału V itd.

Księgowania na tym koncie dokonywane są wyłącznie na podstawie dokumentów bankowych, z tym że operacje kasowo-bankowe, jak podejmowanie i wpłata gotówki, mogą być księgowane bezpośrednio na podstawie dowodów kasowych.

044 — A k r e d y t y w y.

Konto 044 przeznaczone jest do księgowania operacji bankowych związanych z akredytywami otwieranymi przez odbiorców na rzecz dostawców krajowych na podstawie umów. W ciężar tego konta księguje się u odbiorcy sumy otwartych akredytyw w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy” bądź z odpowiednim kontem udzielonego kredytu bankowego, na dobro zaś — dokonane wypłaty z akredytyw w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” lub 066 „Dostawcy za faktury pozainkasowe”. Księgowania na koncie 044 dokonywane są na podstawie dowodów bankowych.

044Z — A k r e d y t y w y z a g r a n i c z n e.

Konto 044Z przeznaczone jest do księgowania operacji bankowych, związanych z akredytywami otwieranymi na podstawie umów z dostawcami zagranicznymi. W ciężar tego konta księguje się sumy otwartych akredytyw w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy” bądź z odpowiednim kontem kredytu bankowego, na dobro zaś — dokonane wypłaty z akredytyw w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” lub 066Z „Dostawcy za faktury”.

Podstawą do księgowania na koncie 044Z są dowody bankowe.

045 — I n n e r a c h u n k i b a n k o w e.

Konto 045 służy do księgowania operacji bankowych określonych w przepisach szczegółowych. Mogą tu wystąpić rachunki bankowe funduszy specjalnego przeznaczenia, rachunek czekowo-przelewowy w PKO, rachunek kaucji, rachunki scentralizowane itp. Ewidencję obrotów na poszczególnych rachunkach prowadzi się w kartotece analitycznej.

046 — Ś r o d k i p i e n i ęż n e w d r o d z e.

W ciężar konta 046 księguje się sumy pieniężne w tych przypadkach, gdy księgowość jest w posiadaniu dowodu stwierdzającego dokonanie przelewu, przekazu lub wpłaty, nie otrzymała natomiast jeszcze od właściwego banku odnośnego uznania.

Kontami przeciwstawnymi dla tych zapisów inogą być inne konta bankowe, konta rozrachunków wewnętrzno-branżowych, konto kasy itd. Z chwilą otrzymania odpowiedniego potwierdzenia banku kwotę przelewu przenosi się z konta 046 na ciężar właściwego konta bankowego.

W zależności od przyjętej zasady księgowanie na koncie 046 odbywa się bądź bieżąco, bądź tylko w końcu okresu sprawozdawczego.

047 — C z e k i l i m i t o w a n e.

Konto 047 obciąża się w zasadzie w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy” za otrzymane z banku książeczki czeków. Obciążenie następuje w wysokości limitu ustalonego przez bank dla każdej wydanej książeczki.

Czeki wystawione księguje się na dobro konta 047 i w ciężar konta 121 bądź odpowiednich kont rozdziału VI, XIII lub XV.

Rozdział V. Kredyty bankowe.

Rozdział V przeznaczony jest do ujęcia obrotowych kredytów bankowych.

Kredyty na remonty kapitałne i inwestycje objęte są rozdziałem II.

Kredyty obrotowe księgowane są na podstawie awizów bankowych, w zależności od rodzajów, na jednym z następujących kont:

- 051 „Kredyty normatywne”,
- 052 „Kredyty ponadnormatywne”,
- 053 „Kredyty inkasowe”,
- 054 „Inne kredyty”,
- 055 „Kredyty importowe”,
- 056 „Kredyty eksportowe”,
- 057 „Kredyty przeterminowane”.

051 — Kredyty normatywne.

Na koncie 051 księguje się kredyty normatywne udzielane w przypadkach i na warunkach przewidzianych w obowiązujących przepisach.

052 — Kredyty ponadnormatywne.

Konto 052 służy do ujęcia kredytów udzielanych na sfinansowanie ponadnormatywnych zapasów środków obrotowych normowanych (np. zapasów sezonowych lub specjalnych). Dla każdej kategorii środków obrotowych, będących przedmiotem kredytowania, prowadzi się odrębne konto analityczne zgodnie z każdorazową instrukcją kredytową Narodowego Banku Polskiego.

053 — Kredyty inkasowe.

Konto 053 służy do ujęcia kredytów udzielanych na poczet należności za dostawy i usługi na podstawie faktur złożonych do inkasa.

054 — Inne kredyty.

Konto 054 przeznaczone jest do księgowania kredytów udzielanych na przejściowe potrzeby przedsiębiorstwa za środki nie normowane. Szczegółowa ewidencja kredytów księgowanych na koncie 054 prowadzona jest w analityce zgodnie z instrukcją kredytową Narodowego Banku Polskiego.

055 — Kredyty importowe.**056 — Kredyty eksportowe.**

Na kontach 055 i 056 księguje się kredyty przeznaczone na sfinansowanie bądź określonych usług otrzymywanych bądź świadczonych dla zagranicy, bądź przy systemie kompensacji — kredyty przeznaczone na sfinansowanie salda Wn lub Ma, wynikającego z rozrachunków między przedsiębiorstwem a kontrahentem zagranicznym.

Przedmiot (rodzaj usług), zakres kredytowania oraz tryb korzystania z wyżej wymienionych kredytów określają instrukcje kredytowe Narodowego Banku Polskiego.

Konta 051, 052, 053, 054, 055 i 056 uznaje się za udzielone kredyty w zasadzie w ciężar konta 043 „Rachunek rozliczeniowy”, a obciąża się przy spłacie kredytów na dobro konta 043, w przypadku zaś niespłacenia kredytu w terminie — na dobro konta 057.

057 — Kredyty przeterminowane.

Konto 057 uznaje się w ciężar kont 051 — 054 za kredyty nie spłacone w terminie.

Rozdział VI. Rozrachunki.

Rozdział VI przeznaczony jest do ujęcia rozrachunków z wszelkich tytułów, z wyjątkiem rozrachunków inwestycyjnych, publiczno-prawnych i wewnątrzbranżowych, objętych rozdziałami II, VII i VIII.

W rozdziale tym występują następujące konta:

- 061 „Należności w inkasie bankowym”,
- 062 „Odbiorcy za faktury pozainkasowe”,
- 063 „Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie”,
- 064 „Odbiorcy za zaliczki”,
- 065 „Dostawcy za faktury inkasowe”,

- 066 „Dostawcy za faktury pozainkasowe”,
- 067 „Dostawcy za faktury nie zapłacone w terminie”,
- 068 „Dostawcy nie fakturowane”,
- 069 „Dostawcy za zaliczki”,
- 070 „Należności i zobowiązania specjalne”,
- 071 „Pracownicy za płace”,
- 072 „Pracownicy za płace nie podjęte”,
- 073 „Pracownicy za sumy do rozliczenia”,
- 074 „Inne należności i zobowiązania”,
- 075 „Roszczenia sporne”,
- 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”,
- 078 „Manka, ubytki i straty nie zawinione”,
- 079 „Kaucje otrzymane”.

061 — Należności w inkasie bankowym.

Konto 061 obciąża się za należności wynikające z faktur lub innych dokumentów złożonych do inkasa bankowego, uznając:

- 1) odpowiednie konta rozdziału XVI „Sprzedaż” — za sprzedaż usług, towarów, wyrobów, materiałów lub opakowań;
- 2) konto 074 „Inne należności i zobowiązania”.

Po otrzymaniu awiza bankowego o wpływie należności uznaje się konto 061 w ciężar konta 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

Faktury nie zapłacone w terminie przenosi się z konta 061 na konto 063 „Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie” bądź 074 „Inne należności i zobowiązania” lub 075 „Roszczenia sporne”.

Odmowa akceptu faktury przez odbiorcę i przyjęcie reklamacji przez dostawcę powoduje storno sprzedaży w korespondencji z kontem 061.

062 — Odbiorcy za faktury pozainkasowe.

Konto 062 służy do księgowania rozrachunków z odbiorcami z tytułu faktur nie regulowanych w trybie inkasa bankowego.

Obciążenie konta 062 następuje w korespondencji z kontami rozdziału XVI i kontem 074 „Inne należności i zobowiązania”. Konto 062 uznaje się za wpływy należności od odbiorców w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału IV.

063 — Odbiorcy za faktury nie zapłacone w terminie.

W ciężar konta 063 przenosi się z konta 061 „Należności w inkasie bankowym” faktury zaakceptowane przez nabywców, lecz nie zapłacone w terminie.

Konto 063 uznaje się za wpływy należności w korespondencji z odpowiednim kontem rozdziału IV.

064 — Odbiorcy za zaliczki.

Konto 064 służy do księgowania rozrachunków z odbiorcami z tytułu zaliczek na poczet dostaw usług w przypadkach, w których obowiązujące przepisy przewidują zaliczkowanie.

Konto powyższe uznaje się w momencie otrzymania zaliczki w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”. Konto to obciąża się w momencie rozliczenia zaliczki w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziału VI.

065 — Dostawcy za faktury inkasowe.

Na dobro konta 065 księguje się wszystkie regulowane w trybie inkasa bankowego faktury dostawców, o ile nie zostały one skutecznie zareklamowane w trybie ustalonym w przepisach o inkasie bankowym.

Konto 065 uznaje się:

- 1) faktury na dostawy materiałowe w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”,
- 2) za faktury usługowe w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziału X, XIII lub XV.

Zapłatę faktur w terminie księguje się w ciężar konta 065 w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”, przenosząc jednocześnie na ciężar konta 065 z konta 069 sumy ewentualnie wypłaconych dostawcom zaliczek.

Faktury zaakceptowane, lecz nie zapłacone w terminie, przenosi się z konta 065 na dobro konta 067.

066 — Dostawcy za faktury poza inkasowe.

Konto 066 służy do księgowania rozrachunków z dostawcami za faktury nie regulowane w trybie inkasa bankowego.

067 — Dostawcy za faktury nie zapłacone w terminie.

Na dobro konta 067 w korespondencji z kontem 065 księguje się faktury dostawców akceptowane, lecz nie zapłacone w terminie. Z chwilą zapłaty obciąża się konto 067 w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

068 — Dostawy nie fakturowane.

Konto 068 służy do ujęcia zobowiązań za przyjęte materiały lub usługi, na które nie otrzymano faktur. Konto powyższe uznaje się w końcu miesiąca łączną wartością przyjętych i nie fakturowanych dostaw materiałowych w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” bądź wartością przyjętych usług — w korespondencji z kontami rozdziału XIII lub XV.

Na początku następnego miesiąca uznania na koncie 068 dokonane w korespondencji z kontem 121 podlegają wystornowaniu.

069 — Dostawcy za zaliczki.

Konto 069 służy do księgowania rozrachunków z dostawcami z tytułu wypłacanych im zaliczek w przypadkach, kiedy obowiązujące przepisy przewidują zaliczkowanie dostaw lub usług.

W ciężar konta 069 księguje się sumy wypłaconych zaliczek w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”. Z chwilą otrzymania faktury na zaliczkowaną dostawę wypłacone uprzednio zaliczki przenosi się z konta 069 w ciężar konta 065 lub 066, gdzie następuje ostateczne rozliczenie faktury.

070 — Należności i zobowiązania specjalne.

Konto 070 służy do ewidencji rozrachunków typowych dla danego przedsiębiorstwa, których treść nie pokrywa się z przeznaczeniem konta 074 (np. rozliczenie obrotu komisowego, niedoborów i nadwyżek kas stacyjnych).

071 — Pracownicy za płace.

Konto 071 służy do księgowania rozrachunków z pracownikami z tytułu należności wynikających z umowy o pracę.

Na podstawie listy płacy uznaje się konto 071 za całkowitą należność brutto w korespondencji z kontem 141 „Płace podstawowe i dodatkowe”, obciąża się zaś za wszelkie potrącenia, pobrane zaliczki, wypłaty netto oraz odpłatne świadczenia przedsiębiorstwa na rzecz pracowników.

Nie podjęte we właściwym czasie płace przenosi się na dobro konta 072 „Pracownicy za płace nie podjęte”.

072 — Pracownicy za płace nie podjęte.

Na koncie 072 wykazuje się należności pracowników z tytułu płac nie podjętych. Sumą płac uznaje się powyższe konto w korespondencji z kontem 071 „Pracownicy za płace”. Obciążenie konta 072 następuje przy wypłacie nie podjętej płacy w korespondencji z kontem kasy.

073 — Pracownicy za sumy do rozliczenia.

Na koncie 073 księguje się rozliczenia z pracownikami z tytułu wydatków dokonywanych przez nich w imieniu przedsiębiorstwa.

Konto to obciąża się za sumy wypłacone pracownikom (bez względu na to, czy wypłata następuje przed, czy po dokonaniu przez pracownika wydatku) w korespondencji z kontem kasy lub rachunku rozliczeniowego. Uznanie konta następuje za zaliczone wydatki w korespondencji z odpowiednimi kontami kosztów lub kontami rozdziału XI.

074 — Inne należności i zobowiązania.

Konto 074 przeznaczone jest do ujęcia należności oraz zobowiązań, nie objętych poprzednio omówionymi kontami.

075 — Roszczenia sporne.

Konto 075 służy do ujęcia roszczeń, dochodzonych w trybie postępowania spornego (sądowego lub arbitrażowego). O dalszym toku księgowania tych roszczeń decyduje wynik postępowania spornego.

Roszczenia ostatecznie oddalone przenosi się na konto strat i zysków bądź na odpowiednie konta kosztów.

076 — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat.

W ciężar konta 076 księguje się manka, ubytki i straty (według kosztu własnego) w korespondencji z odpowiednimi kontami materiałów, wyrobów i towarów.

Konto 076 uznaje się za:

- 1) manka i ubytki w granicach norm w ciężar odpowiednich kont kosztów rozdziału XIII,
- 2) manka, ubytki ponad normę i straty, co do których komisyjnie stwierdzono brak winy ze strony osób materialnie odpowiedzialnych w ciężar konta 078 „Manka, ubytki i straty nie zawinione”;
- 3) manka, ubytki ponad normę i straty zawinione:
 - a) w ciężar kont: 041, 043 lub 071 — jeżeli osoba winna spona natychmiast roszczenia przedsiębiorstwa,

- b) w ciężar konta 074 — jeżeli osoba winna zobowiązuje się do spłaty,
 c) w ciężar konta 075 — jeżeli osoba uznana przez przedsiębiorstwo za odpowiedzialną nie uznaje swej winy i sprawa zostaje skierowana na drogę postępowania spornego.

078 — Manka, ubytki i straty nie zawinione.

Na koncie 078 ewidencjonuje się przeniesione z konta 076 nie zawinione manka, ubytki ponad normę i straty do czasu zatwierdzenia ich przez władze nadrzędne. Po zatwierdzeniu sumę mank, ubytków lub strat wyksięguje się w ciężar odpowiednich kont kosztów bądź — jeżeli chodzi o straty spowodowane działaniem siły wyższej — w ciężar konta strat i zysków.

079 — Kaucje otrzymane.

Konto 079 służy do księgowej ewidencji sum otrzymanych tytułem kaucji, np. za wydane opakowania.

Na dobro tego konta księguje się otrzymane kaucje w korespondencji z kontami rozdziału IV.

Zwrot kaucji księguje się w ciężar konta 079.

Rozdział VIZ. Rozrachunki zagraniczne.

Rozdział VIZ przeznaczony jest do ujęcia rozrachunków z kontrahentami zagranicznymi z tytułu świadczenia dla nich bądź korzystania z ich usług. W rozdziale VIZ występują następujące konta:

- 062Z „Odbiorcy za faktury”,
- 064Z „Odbiorcy za zaliczki”,
- 066Z „Dostawcy za faktury”,
- 069Z „Dostawcy za zaliczki”,
- 074Z „Inne należności i zobowiązania”,
- 075Z „Roszczenia sporne”,
- 076Z „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

062Z — Odbiorcy za faktury.

Konto 062Z obciąża się za sprzedaż świadczonych dla zagranicznych kontrahentów usług w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziału XVI. Zapłatę należności z tego tytułu księguje się na dobro konta 062Z w korespondencji z kontami rozdziału IV bądź z kontami 064Z (przy potrąceniu uprzednio otrzymanej zaliczki) lub 066Z (przy wzajemnym kompensowaniu należności z zobowiązaniami tego samego kontrahenta).

064Z — Odbiorcy za zaliczki.

Konto 064Z służy do księgowego ujęcia rozrachunków z odbiorcami zagranicznymi z tytułu wpłaconych przez nich zaliczek na poczet przyszłych świadczeń usług, w przypadkach gdy wzajemne umowy przewidują ich zaliczkowanie.

Na dobro konta 064Z księguje się otrzymane zaliczki w korespondencji z właściwym kontem rozdziału IV lub V.

Konto 064Z obciąża się w momencie rozliczania zaliczki w korespondencji z kontem 062Z.

066Z — Dostawcy za faktury.

Konto 066Z uznaje się w korespondencji z kontami rozdziału XIII z tytułu usług świadczonych przez kontrahentów zagranicznych na rzecz przedsiębiorstwa na podstawie otrzymanych faktur lub innych dokumentów, przyjętych w rozrachunkach z danym kontrahentem.

Konto 066Z obciąża się za zapłatę faktur w korespondencji z kontami rozdziału IV lub z kontem 062Z (porównaj wyjaśnienie do konta 062Z) lub za potrącenie uprzednio wypłaconej zaliczki w korespondencji z kontem 069Z „Dostawcy za zaliczki”.

069Z — Dostawcy za zaliczki.

Konto 069Z obejmuje księgowania rozrachunków z dostawcami zagranicznymi z tytułu wypłaconych im zaliczek, o ile odpowiednie umowy przewidują zaliczkowanie dostaw zagranicznych.

W ciężar konta 069Z księguje się sumy wypłaconych zaliczek w korespondencji z kontem 044Z „Akredytywy zagraniczne” lub z odpowiednim kontem rozdziału V.

Z chwilą otrzymania faktury na zaliczkowaną usługę zapłacone uprzednio zaliczki przenosi się z konta 069Z w ciężar konta 066Z.

074Z — Inne należności i zobowiązania.

Konto 074Z przeznaczone jest do ujęcia należności i zobowiązań kontrahentów zagranicznych, które nie zostały objęte innymi kontami rozdziału VIZ (np. wykłady maklerskie dla zagranicznych armatorów).

075Z — Roszczenia sporne.

Konto 075Z służy do ujęcia roszczeń w stosunku do zagranicy dochodzonych w trybie postępowania spornego (sądowego, arbitrażowego). O dalszym toku księgowania tych roszczeń decyduje wynik postępowania spornego. Roszczenia ostatecznie oddalone przenosi się na konto strat i zysków bądź na odpowiednie konta kosztów.

076Z — Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat.

Konto 076Z służy do ewidencji mank, ubytków i strat w przypadku dokonywania przez przedsiębiorstwo bezpośrednio dostaw materiałowych z importu.

Księgowania, dokonywane na stronie Ma tego konta, są analogiczne do księgowania na koncie 076 rozdziału VI.

079Z — Kaucje.

Na koncie 079Z księguje się sumy otrzymane lub płacone tytułem kaucji, o ile przewidziane są one w odpowiednich umowach.

Na dobro bądź w ciężar konta 079Z księguje się kaucje otrzymane lub płacone w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziału IV lub V.

Zwrot kaucji księguje się w ciężar bądź na dobro konta 079Z.

Rozdział VII. Rozrachunki publiczno-prawne.

Rozdział VII przeznaczony jest do księgowania rozrachunków z tytułów: podatków, danin, opłat, ubezpieczeń i innych zobowiązań publiczno-prawnych.

Obejmuje on następujące konta:

- 081 „Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat”,
- 082 „Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych”,
- 083 „Rozrachunki z tytułu różnic budżetowych”,
- 084 „Rozrachunki z innych tytułów publiczno-prawnych”.

081 — Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat.

Konto 081 uznaje się sumą zobowiązań z tytułu podatków, danin i opłat w ciężar:

- a) konta 071 „Pracownicy za płace” (potrącenia za podatek od wynagrodzeń),
- b) odpowiedniego konta rozdziału XIII oraz
- c) konta 181 „Podatek obrotowy i od operacji niefinansowych”.

W ciężar tego konta księguje się przelewy na wyrównanie zobowiązań w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

082 — Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych.

Konto 082 uznaje się sumą zobowiązań z tytułu ubezpieczeń społecznych w korespondencji z odpowiednimi kontami rozdziałów I, II, X, XI, XIII, XV i XVII.

Konto to obciąża się za dokonane przelewy w korespondencji z kontem 043 „Rachunek rozliczeniowy”.

083 — Rozrachunki z tytułu różnic budżetowych.

Konto 083 przeznaczone jest do księgowania rozrachunków z tytułu różnic budżetowych, przewidzianych w obowiązujących przepisach.

084 — Rozrachunki z innych tytułów publiczno-prawnych.

Na koncie 084 księguje się wszystkie inne rozrachunki z tytułów publiczno-prawnych, np. z Państwowym Zakładem Ubezpieczeń itp.

Rozdział VIII. Rozrachunki wewnętrzno-branżowe.

Rozdział VIII przeznaczony jest do ujęcia rozrachunków z jednostkami wchodzącymi w skład wspólnej organizacji gospodarczej oraz z działającymi na zasadach pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego oddziałami przedsiębiorstwa.

Rozdział ten obejmuje następujące konta:

- 091 „Rozrachunki z tytułu wydzielonych środków”,
- 092 „Rozrachunki bieżące”,
- 093 „Rozrachunki z samodzielnymi oddziałami przedsiębiorstwa”,
- 095 „Scentralizowane rozrachunki z budżetem”.

091 — Rozrachunki z tytułu wydzielonych środków.

Na koncie 091 księguje się w korespondencji z odpowiednimi kontami środków trwałych i obrotowych:

- a) w jednostce nadrzędnej — wartość środków wydzielonych jednostkom podległym,
- b) w jednostce podległej — wartość środków otrzymanych od jednostki nadrzędnej.

092 „Rozrachunki bieżące”,

Konto 092 służy do ujęcia bieżących rozrachunków między jednostkami wchodzącymi w skład wspólnej organizacji gospodarczej.

Należą tu rozrachunki z tytułu narzutu na utrzymanie jednostek administracyjnych, jak również z tytułu dostaw towarowych i świadczonych usług nie podlegających regulowaniu w trybie inkasa bankowego.

093 — Rozrachunki z samodzielnymi oddziałami przedsiębiorstwa.

Na koncie 093 księgowane są rozrachunki między przedsiębiorstwem a księgowo wydzielonymi oddziałami, wynikające ze wzajemnie świadczonych usług, przekazywanych materiałów itp.

095 — Scentralizowane rozrachunki z budżetem.

Konto 095 służy do księgowania rozliczeń, dokonywanych za pośrednictwem jednostki nadrzędnej (centralnie rozliczającej).

W przedsiębiorstwach (zakładach), w których rozliczenia z budżetem następują za pośrednictwem jednostki nadrzędnej, w ciężar tego konta księguje się dokonane przelewy z tytułu odprowadzenia nadwyżek środków obrotowych oraz części zysku przeznaczonej dla budżetu. Na dobro tego konta księguje się otrzymane przelewy z tytułu finansowania środków obrotowych oraz dotacji na pokrycie planowych strat. Po dokonaniu przez jednostkę nadrzędną ostatecznych rozliczeń rocznych z budżetem (na podstawie zatwierdzonego bilansu) sumę zapisów dotyczących roku ubiegłego przenosi się w księgach roku bieżącego na konto 031.

W jednostkach nadrzędnych (centralnie rozliczających) w ciężar konta 095 księguje się przelewy dokonane na rzecz jednostek podległych z tytułu finansowania środków obrotowych oraz dotacji na pokrycie planowych strat.

Na dobro konta 095 księguje się otrzymane przelewy z tytułu nadwyżek środków obrotowych oraz części zysku przeznaczonej dla budżetu.

Przelewy dokonane do budżetu bądź otrzymane z budżetu jednostka nadrzędna księguje na kontach rozdziału III (konta 032, 033, 035, 036).

Po dokonaniu ostatecznych rozliczeń rocznych z budżetem jednostka nadrzędna kompensuje sumę zapisów konta 095 dotyczących roku ubiegłego z sumą zapisów odpowiednich kont rozdziału III.

Urządzenia analityczne powinny wyodrębnić rozliczenia z poszczególnymi jednostkami z poszczególnych tytułów.

Rozdział IX. Fundusze specjalnego przeznaczenia.

Rozdział IX zawiera konta funduszy specjalnych, tworzonych przez przedsiębiorstwo.

W rozdziale tym zgrupowane są następujące konta:

- 101 „Rozliczenie amortyzacji”,
- 102 „Fundusz zakładowy”,
- 106 „Inne fundusze”.

101 — Rozliczenie amortyzacji.

Konto 101 przeznaczone jest do ujęcia rozliczenia amortyzacji.

Sumą amortyzacji środków trwałych lub inwestycji w dzierżawionych środkach trwałych uznaje się konto 101 w ciężar odpowiednich kont rozdziału XIII.

Powyższy zapis następuje równoległe do dokonaniego uprzednio księgowania: Wn 031 „Fundusz statutowy” — Ma 003 „Umorzenie środków trwałych” lub Ma 002 „Inwestycje w dzierżawionych środkach trwałych”.

Konto 101 obciąża się:

- 1) za część funduszu amortyzacyjnego, przeznaczoną na remonty kapitalne, na dobro konta 024 „Fundusze na inwestycje i remonty kapitalne”,

2) za część funduszu amortyzacyjnego, przeznaczoną na inwestycję na dobro konta 043 „Rachunek rozliczeniowy” po dokonaniu przelewu do banku finansującego inwestycje.

Do bilansu zamknięcia konto 101 wchodzi dwiema pozycjami: sumą wykazującą wysokość dokonanych przelewów i sumą wygosparowanego funduszu amortyzacyjnego.

102 — Fundusz zakładowy.

Konto 102 przeznaczone jest do ujęcia funduszu zakładowego, tworzonego na zasadach ustalonych w obowiązujących przepisach.

Tworzenie funduszu następuje przez uznanie konta 102 w ciężar konta 039 „Odpisy na fundusze specjalnego przeznaczenia”.

Konto 102 obciąża się za wydatki, które w myśl obowiązujących przepisów mogą być finansowane z funduszu zakładowego, np. wypłata nagród pracownikom (Ma 041), przeznaczenie części funduszu zakładowego na inwestycje (Ma 024), z równoczesnym księgowaniem przelewu: Wn 020, Ma 043, przeznaczenie części funduszu zakładowego na remonty kapitalne (Ma 024) z równoczesnym księgowaniem przelewu: Wn 020, Ma 043, inne wydatki (Ma 043, 041).

106 — Inne fundusze.

Konto 106 służy do ujęcia funduszy tworzonych w oparciu o obowiązujące przepisy, a nie objętych innymi kontami tego rozdziału.

Rozdział X. Rozliczenia międzyokresowe.

Rozdział X zawiera następujące konta:

- 111 „Nakłady przyszłych okresów”,
- 112 „Rezerwa na wydatki przyszłych okresów”,
- 113 „Dochody przyszłych okresów”.

Na kontach 111 i 112 rozlicza się nakłady zarachowywane w ciężar właściwych kont kosztów w różnych okresach sprawozdawczych: konto 113 służy do międzyokresowego rozliczenia dochodów.

111 — Nakłady przyszłych okresów.

Na konto 111 księguje się:

- 1) poniesione w danym okresie nakłady, które dopiero w przyszłych okresach będą zaliczone do kosztów (np. zapłacony z góry czynsz dzierżawny),
- 2) nakłady na uruchomienie nowych linii eksploatacyjnych itp. pozycje, które dopiero w przyszłych okresach zaliczy się w ciężar odpowiednich kont kosztów w rozdziałach XIII i XV.

W bilansie pozycja „Nakłady przyszłych okresów” będzie obejmowała również salda Wn powstające przy rozliczaniu poszczególnych rezerw księgowanych na koncie 112, saldo Wn konta 155 „Remonty bieżące” ewentualnie saldo konta 183 „Inne koszty sprzedaży”.

112 — Rezerwa na wydatki przyszłych okresów.

Na dobro konta 112 księguje się rezerwy tworzone w ciężar odpowiednich kont kosztów. Typowymi pozycjami takich rezerw są: rezerwa na urlopy, rezerwa na deputaty, rezerwa na koszty umundurowania, rezerwa na koszty wulkanizacji, remontów i przeglądów planowo-

zapobiegawczych taboru itp. Wszystkie tego rodzaju pozycje muszą być przewidziane w planie gospodarczym przedsiębiorstwa.

W ciężar konta 112 księguje się wydatki bądź koszty rzeczywiście poniesione.

Z końcem okresu sprawozdawczego ustala się saldo każdej rezerwy; salda Wn wykazuje się w bilansie w pozycji „Nakłady przyszłych okresów”, salda Ma — w pozycji „Rezerwa na wydatki przyszłych okresów”.

113 — Dochody przyszłych okresów.

Konto 113 służy do ujęcia i rozliczenia dochodów pobranych z góry.

Konto 113 uznaje się w momencie wpływu gotówki, wystawienia bądź otrzymania dokumentu dotyczącego dochodów przyszłych okresów, a obciąża się z nadejściem okresu sprawozdawczego, do którego dany dochód należy odnieść.

Strona Ma konta 113 koresponduje ze stroną Wn odpowiednich kont rozdziału IV lub VI, a strona Wn ze stroną Ma właściwych kont dochodów bądź z kontem 167 „Gospodarka pozazakładowa”.

Ponadto na koncie 113 wykazuje się po stronie Ma w korespondencji z kontami środków pieniężnych lub odbiorców wpływy z różnych tytułów (czynsze, opłaty itp.), których koszt uzyskania mieści się w kosztach usług podstawowych.

Zaewidencjonowane na koncie 113 w ciągu miesiąca dochody rozlicza się raz w miesiącu na dobro kont sprzedaży poszczególnych usług podstawowych. Zasady ewidencji i rozliczeń wymienionych dochodów ustalają instrukcje branżowe.

Rozdział XI. Materiały.

Rozdział XI obejmuje następujące konta:

- 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”,
- 123 „Ogumienie”,
- 124 „Artykuły spożywcze”,
- 125 „Materiały pomocnicze”,
- 126 „Paliwo i smary”,
- 127 „Części zapasowe taboru, maszyn i urządzeń”,
- 128 „Przedmioty nietrwale”,
- 129 „Zużycie przedmiotów nietrwących”,
- 131 „Materiały w przerobie”,
- 132 „Opakowania”,
- 133 „Paśże”,
- 135 „Odpadki”,
- 137 „Zapasy gospodarki pozazakładowej”,
- 138 „Inwentarz żywy”.

121 — Rozliczenie faktur i materiałów.

Konto 121 jest kontem pomocniczym służącym do: rozliczenia przychodu materiałów, ustalenia wartości materiałów w drodze, materiałów nie fakturowanych, ich kosztów zakupu oraz różnic wyceny wewnętrznej. Po stronie Wn konta 121 księguje się faktury za zakupione materiały oraz wszelkie koszty zakupu w korespondencji z kontami dostawców, banku, kasy, czeków limitowanych itd. Zasady księgowania na koncie 121 kosztów przewozu własnym taborem ustalają instrukcje branżowe.

Po stronie Ma konta 121 księguje się w cenie ewidencyjnej wartość materiałów przyjętych do magazynu w korespondencji z kontami zapasowymi rozdziału XI

bądź do punktów sprzedaży — w korespondencji z kontem 175.

Wartość przyjętych materiałów, na które do końca okresu sprawozdawczego nie otrzymano faktur, przenosi się w końcu okresu sprawozdawczego z konta 121 na dobro konta 068 „Dostawy nie fakturowane”.

Koszty zakupu materiałów, zebrane na koncie 121, przenosi się w końcu okresu w części przypadającej na wydane z magazynu materiały w ciężar odpowiednich kont rozdziału XIII, sprzedaży lub robót kapitałnych, w części zaś przypadającej na artykuły spożywcze zakupione wprost do punktów sprzedaży bądź wydane z magazynu do punktów sprzedaży — w ciężar konta 176.

Odchylenia zebrane na koncie 121, a powstałe na skutek wprowadzenia na konta zapasowe według wyceny wewnętrznej materiałów (różnica wyceny wewnętrznej), są również w końcu okresu przenoszone z konta 121 na odpowiednie konta kosztów rozdziału XIII, sprzedaży lub robót kapitałnych w części przypadającej na wydane z magazynu materiały bądź na konto 176 — w części przypadającej na artykuły spożywcze zakupione wprost do punktów sprzedaży lub wydane z magazynu do punktów sprzedaży.

Pozostałe saldo konta 121 wyraża wartość materiałów zakupionych, lecz jeszcze nie otrzymanych, koszty zakupu materiałów w drodze oraz koszty zakupu i różnice wyceny wewnętrznej, przypadające na remanent materiałów.

Saldo to wykazywane jest w sprawozdawczości okresowej w następujących pozycjach analitycznych: „Materiały w drodze”, „Koszty zakupu materiałów”, „Różnice wyceny wewnętrznej materiałów”.

123 — O g u m i e n i e.

Na koncie 123 księguje się opony, dętki i uszczelki („fartuchy”). Odpowiednie księgowania dokonywane są w zasadzie na trzech kontach analitycznych:

- 1) ogumienie nowe,
- 2) ogumienie używane,
- 3) zużycie ogumienia.

Zasady wyceny ogumienia używanego oraz sposób obliczania jego zużycia ustala instrukcje branżowe.

Ogumienie wycofane z eksploatacji, nie nadające się do dalszej naprawy, przenosi się w wartości odpadkowej na konto 135 „Odpadki”.

124 — A r t y k u ł y s p o ż y w c z e.

Konto 124 obejmuje wszelkie artykuły spożywcze znajdujące się w magazynach przedsiębiorstwa, tj. przeznaczone zarówno do przerobu kuchennego jak i do sprzedaży w stanie nie przerobionym. Za artykuły przyjęte do magazynu obciąża się po cenie ewidencyjnej konto 124 w korespondencji z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”.

Za artykuły wydane do kuchni konto 124 uznaje się w ciężar odpowiednich kont usług podstawowych bądź pomocniczych.

Za artykuły wydane do bufetu lub innych miejsc sprzedaży konto 124 uznaje się w ciężar konta 175 „Towary w punktach sprzedaży”.

125 — M a t e r i a ł y p o m o c n i c z e.

Na koncie 125 księguje się materiały używane na cele działalności transportowej, produkcyjnej i ogólnozakładowej, nie podlegające ewidencji na pozostałych kontach rozdziału XI.

Wartością zużytych materiałów obciąża się odpowiednie konta kosztów rozdziału XIII, konta inwestycji rozpoczętych i remontów kapitałnych bądź kosztów sprzedaży (konto 183).

126 — P a l i w o i s m a r y.

Na koncie 126 księguje się paliwo i smary. Przychód paliwa i smarów księguje się w ciężar konta 126 i na dobro konta 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”.

Wartością paliwa i smarów wydanych do eksploatacji obciąża się odpowiednie konta kosztów w rozdziale XIII.

W przypadkach gdy stan organizacyjny gospodarki materiałowej przedsiębiorstwa zezwala na oddzielne magazynowanie paliwa napędowego, smarów przeznaczonych dla taboru, pozostałego paliwa i smarów, zaleca się prowadzenie ewidencji wymienionych składników majątkowych na oddzielnych kontach analitycznych do konta 126.

127 — C z ę ś c i z a p a s o w e t a b o r u , m a s z y n i u r z ą d z e ń.

Na koncie 127 księguje się części zapasowe taboru (z wyjątkiem ogumienia), maszyn i urządzeń technicznych, przeznaczone do zastąpienia części zużytych.

Księgowane na tym koncie części zapasowe mogą być zakupione ze środków obrotowych lub wytworzone we własnym zakresie.

Części zakupione ze środków przeznaczonych na finansowanie inwestycji księgowane są na koncie 012 „Materiały na inwestycje”. Przepisy branżowe ustala zasady rozgraniczenia części zapasowych od przedmiotów nietrwałych.

128 — P r z e d m i o t y n i e t r w a ł e.

Na koncie 128 księguje się przedmioty nie zaliczone do środków trwałych, materiałów podstawowych itp. Należą tu przede wszystkim narzędzia, odzież specjalna (bez względu na wartość), drobny inwentarz biurowy i magazynowy itp.

Przedmioty nietrwale w użytkowaniu ewidencjonuje się w analityce odrębnie od przedmiotów znajdujących się w magazynie.

Wartość przedmiotów nietrwałych zużytych całkowicie (zniszczonych) przenosi się z konta 128 w ciężar konta 129.

129 — Z u ż y c i e p r z e d m i o t ó w n i e t r w a ł y c h.

Na dobro konta 129 księguje się odpisy z tytułu zużycia przedmiotów nietrwałych w ciężar odpowiednich kont kosztów.

Sposób obliczenia zużycia przedmiotów nietrwałych ustala instrukcje branżowe w oparciu o jedną z przytoczonych metod:

- 1) jednorazowe spisanie na koszty 50% wartości pierwotnej przedmiotu w chwili wydania go do użytkowania; spisanie pozostałej części wartości pierwotnej przedmiotu (po potrąceniu wartości złomu) w momencie likwidacji przedmiotu;
- 2) stopniowe spisywanie zużycia obliczonego przez podzielenie wartości pierwotnej użytkowanych przedmiotów (pomniejszonej o przypuszczalną wartość

złomu) przez przeciętną ilość miesięcy ich użytkowania.

131 — Materiały w przerobie.

Konto 131 służy do księgowania operacji związanych z oddaniem materiałów do obcego przerobu.

Konto 131 obciąża się wartością materiałów wydanych do przerobu obcego oraz kosztami przerobu i przewozu w obu kierunkach.

Przychód materiałów przerobionych księguje się na dobro konta 131 i w ciężar właściwego konta zapasowego.

132 — Opakowania.

Na koncie 132 księguje się zaliczane do środków obrotowych przedmioty, które służą do opakowania wyrobów i towarów, a których nomenklaturę ustala branżowe instrukcje bądź branżowe indeksy materiałowe, opracowane w oparciu o zasady kwalifikowania opakowań, zawarte w odpowiednich przepisach szczegółowych.

Ewidencja księgowa przychodu opakowań jest analogiczna do ewidencji poprzednio omówionych grup materiałów.

Opakowania wysłane wraz z towarami i fakturowane w oddzielnej pozycji przenosi się z konta 132 w ciężar konta 196 „Sprzedaż materiałów”.

133 — Pasze.

Na koncie 133 księguje się pasze dla inwentarza pociągowego i hodowlanego. Zakup paszy ze źródeł zewnętrznych księguje się analogicznie do zakupu materiałów pomocniczych, przychód z własnej gospodarki pozazakładowej — w korespondencji z kontem 167 „Gospodarka pozazakładowa”.

135 — Odpadki.

Na koncie 135 księguje się powstałe w toku procesu eksploatacji odpadki ogumienia, oliwy, smarów, części zapasowych itp. oraz odpadki technologiczne z produkcji pomocniczej. Ponadto konto 135 ewidencjonuje również materiały i artykuły spożywcze zarówno nie przerobione jak i przerobione, które na skutek zniszczenia lub uszkodzenia utraciły całkowicie swą pierwotną wartość użytkową. Przychód odpadków księguje się w korespondencji z kontami zapasowymi rozdziału XI bądź z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” w zakresie zniszczonych materiałów i artykułów spożywczych, natomiast z kontami rozdziału XIII — w zakresie odpadków eksploatacyjnych i technologicznych.

Rozchodem odpadków zużytych na własne potrzeby obciąża się konta kosztów, natomiast rozchodem odpadków sprzedanych konto 196 „Sprzedaż materiałów”.

137 — Zapasy gospodarki pozazakładowej.

Na koncie 137 księguje się materiały i towary handlowe obcej produkcji, przeznaczone do zużycia w ramach gospodarki pozazakładowej, rolnej, mieszkaniowej itp. (nawozy sztuczne, nasiona i inne) oraz produkty tej gospodarki, o ile nie są one używane w procesie eksploatacyjnym.

Wartością sprzedanych produktów gospodarki pozazakładowej obciąża się konto 196 „Sprzedaż materiałów”, wartością zaś zużytych materiałów obciąża się konto

167 „Gospodarka pozazakładowa” na dobro konta 137; przychód produktów tej gospodarki księguje się na dobro konta 167 w korespondencji z kontem 137.

138 — Inwentarz żywy.

Na koncie 138 ewidencjonuje się wartość inwentarza żywego, zaliczanego do środków obrotowych przedsiębiorstwa (jak np. zwierząt młodych w okresie chowu, w opasie itp.).

Rozdział XII. Płace.

W rozdziale XII występuje konto 141 „Płace podstawowe i dodatkowe”.

Konto 141 służy do rozliczenia rzeczywistych wynagrodzeń, należnych pracownikom stałym lub zatrudnionym dorywczo. Właściwe instrukcje w sprawie sporządzania planów techniczno-przemysłowo-finansowych określają szczegółowo nomenklaturę plac podstawowych i dodatkowych księgowanych na koncie 141.

Konto 141 obciąża się w zasadzie na dobro konta 071 „Pracownicy za płace” bądź 074 „Inne należności i zobowiązania”, uznaje się zaś w ciężar właściwych kont w rozdziałach I, II, X, XI, XIII, XV i XVII.

Konto 141 nie wykazuje salda na koniec okresu.

Rozdział XIII. Usługi podstawowe, produkcja i usługi pomocnicze, gospodarka pozazakładowa.

Rozdział XIII przeznaczony jest do księgowego ujęcia kosztów przedsiębiorstwa z rozróżnieniem działalności podstawowej, pomocniczej i pozazakładowej. Działalność podstawowa wynika z ekonomicznego przeznaczenia poszczególnych przedsiębiorstw transportu i łączności.

Działalność pomocnicza ma na celu ułatwienie bądź umożliwienie wykonania zadań podstawowych przedsiębiorstwa.

Koszty obydwu typów działalności stanowią główny przedmiot ewidencji księgowej i troski kierownictwa w jego dążeniach do stałego obniżania kosztów własnych produkcji.

Przez gospodarke pozazakładową, której głównym celem jest zaspakajanie potrzeb bytowych pracowników przedsiębiorstwa, rozumiana jest działalność tego typu, jak przyzakładowa gospodarka rolna, gospodarka mieszkaniowo-komunalna itp., przy czym wszystkie te działy występują w rozdziale XIII tylko w przypadku, o ile nie są one objęte odrębnym bilansem.

Koszty gospodarki pozazakładowej ujmuje się w rozdziale XIII na jednym koncie syntetycznym (konto 167).

W zakresie działalności podstawowej należy odrębnie ująć koszty głównych rodzajów tej działalności. Jeśli poszczególne funkcje składowe działalności podstawowej wykonują odrębne jednostki organizacyjne (służby itp.), układ analityki do rozdziału XIII powinien zapewnić ujęcie kosztów również w przekroju wymienionych jednostek.

W ramach działalności pomocniczej grupuje się koszty według poszczególnych wydziałów produkcyjnych bądź usługowych, gdyby zaś takie ujęcie było niemożliwe — według przeznaczenia wykonywanych wyrobów lub usług (np. usługi świadczony na rzecz osób trzecich, własnych inwestycji, gospodarki pozazakładowej itp.).

Właściwością większości kont rozdziału XIII jest ich zbiorczo-rozdzielczy (rozliczeniowy) charakter. Przekroje i sposoby prowadzenia analityki do określonych kont

syntetycznych wynikają z obowiązujących przepisów co do sprawozdawczości i planowania oraz przyjętych zasad kalkulacji.

Oprócz kont czysto rozliczeniowych w rozdziale XIII występują konta rozliczeniowo-bilansowe, których salda na koniec okresu wyrażają wartość usług bądź produkcji w toku (konta usług podstawowych 150 — 152, konto produkcji i usług pomocniczych 153 i gospodarki poza-zakładowej 167).

Ponadto rozdział XIII zawiera w postaci konta 165 „Wykonanie planu kosztów własnych” ważny instrument kontroli kosztów własnych.

150 — 152 — Usługi podstawowe.

Na kontach 150 — 152 następuje rozliczenie kosztów usług podstawowych.

Koszty dające się bezpośrednio zaliczyć na dany rodzaj usługi księguje się wprost na stronie Wn kont 150—152, natomiast koszty zaliczane pośrednio przenosi się na konta 150—152 z kont 158 „Koszty wydziałowe” i 159 „Koszty ogólnozakładowe” po ewentualnym uprzednim ich zgrupowaniu na innych kontach rozdziału XIII. Zasady kwalifikowania kosztów usług podstawowych na koszty bezpośrednie i pośrednie oraz wykaz odpowiednich pozycji ustalają branżowe instrukcje kalkulacyjne bądź komentarze do branżowych planów kont.

Na dobro kont 150 — 152 księguje się:

- 1) odpadki i zwroty materiałów (Wn odpowiednie konto rozdziału XI);
- 2) koszt wykonanych usług podstawowych (Wn konto 165);
- 3) wartość ewidencyjną artykułów spożywczych, zużytych do wyrobów gastronomicznych, wydanych do punktów sprzedaży (Wn konto 175).

Przeksięgowanie kosztów usług podstawowych z kont 150 — 152 w ciężar konta 165 „Wykonanie planu kosztów własnych” następuje według rzeczywistego zakładowego kosztu własnego, ustalonego na podstawie kalkulacji wynikowej, i dokonywane jest jednorazowo za okres sprawozdawczy.

Salda kont 150 — 152 wyrażają koszt własny usług podstawowych nie rozliczonych (w toku). Przedmiotem analityki do kont 150 — 152 mogą być wydzielone w ramach poszczególnych rodzajów usług podstawowych zadania szczegółowe (np. w ramach przewozów towarowych — przewozy poszczególnych rodzajów ładunków, rejsy w żegludze morskiej itp.).

153 — Produkcja i usługi pomocnicze.

Konto 153 służy do ewidencji kosztów produkcji i usług pomocniczych i powinno wykazywać jej koszt w przekroju według wydziałów pomocniczych bądź według przeznaczenia działalności pomocniczej. Na koncie 153 i wszystkich jego kontach analitycznych ujmowane są zarówno koszty bezpośrednie jak i pośrednie.

Wykaz pozycji w ramach poszczególnych grup ustalają instrukcje branżowe bądź komentarze do branżowych planów kont. Przy rozchodowaniu wyrobów i usług produkcji pomocniczej (ubocznej) z konta 153 stosowana jest zasada, że konta innych wydziałów, konto kosztów ogólnozakładowych oraz konta rozdziału XI obciąża się w wysokości wydziałowego kosztu własnego bezpośrednio na dobro konta 153, tj. z pominięciem konta 165 „Wykonanie planu kosztów własnych”, natomiast wyroby i usługi zaliczane stosownie do obowiązujących instrukcji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego do

produkcji towarowej (np. wyroby i usługi o charakterze przemysłowym przeznaczone na zbytni, dla inwestycji i remontów kapitalnych bądź na potrzeby własnej gospodarki pozazakładowej) przenosi się z konta 153 w ciężar konta 165 w wysokości zakładowego kosztu własnego, tj. po doliczeniu do kosztu własnego wydziałowego odpowiedniej części kosztów ogólnozakładowych z konta 159.

W przypadku gdy do wydziałów produkcji pomocniczej zalicza się w danym przedsiębiorstwie kuchnię, zasady rozliczenia kosztów tego wydziału i kalkulacja wyrobów gotowych powinny być ustalone w branżowych planach kont.

154 — Koszty bezpieczeństwa i higieny pracy.

Na koncie 154 ewidencjonuje się nakłady na utrzymanie bezpieczeństwa i higieny pracy na terenie poszczególnych wydziałów i przedsiębiorstwa jako całości. Rodzaje nakładów zaliczanych na konto 154 ustalają instrukcje Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Instrukcje te stanowią jednocześnie podstawę do budowy analityki dla konta 154.

Nakłady zgromadzone na koncie 154 ulegają przy końcu okresu sprawozdawczego jednorazowemu rozliczeniu i przeniesieniu w zasadzie w ciężar kont: 153 „Produkcja pomocnicza”, 158 „Koszty wydziałowe”, 159 „Koszty ogólnozakładowe”.

W przypadkach gdy koszty bezpieczeństwa i higieny pracy wiążą się bezpośrednio z wykonywaniem danego rodzaju działalności podstawowej, instrukcje branżowe powinny zdecydować o rozliczeniu ich z Ct konta 154 wprost w ciężar odpowiedniego konta usług podstawowych.

155 — Remonty bieżące.

Konto 155 służy do ewidencji kosztów remontów bieżących wykonywanych:

- 1) we własnym zakresie,
- 2) przez obce przedsiębiorstwo.

Z konta 155 przenieść należy na odpowiednie konta rozdziału XIII tylko takie sumy kosztów remontów bieżących, które z punktu widzenia prawidłowego rozliczenia kosztów w czasie odnieść można do okresu sprawozdawczego. Jeżeli na koszty remontów stworzono rezerwę na koncie 112 „Rezerwa na wydatki przyszłych okresów” (na tzw. remonty planowo-zapobiegawcze), uznanie konta 155 następuje w ciężar konta 112.

Saldo konta 155 wyraża nie rozliczone koszty remontów bieżących i pozostaje na tym koncie na następny okres, a w bilansie miesięcznym i kwartalnym wykazywane jest statystycznie w pozycji „Nakłady przyszłych okresów”.

Bilans roczny nie powinien w zasadzie zawierać nie rozliczonych kosztów remontów bieżących.

158 — Koszty wydziałowe.

Konto 158 zbiera koszty działalności podstawowej, nie dające się bezpośrednio odnieść do poszczególnych rodzajów usług podstawowych. Do konta 158 prowadzi się ewidencję analityczną uwzględniającą podział kosztów na poszczególne wydziały bądź inne jednostki organizacyjne, w ramach których wykonywane są usługi podstawowe.

Dalsza rozbudowa analityki może przewidywać ujęcie kosztów w wymienionych jednostkach organizacyjnych według poszczególnych miejsc pracy.

Grupowanie poszczególnych pozycji, wymaganych przez planowanie i sprawozdawczość w powyższym zakresie, powinno w miarę możliwości odzwierciedlić zależność kosztów od rozmiarów działalności. Koszty pośrednie usług podstawowych przenosi się z konta 158 na konta 150 — 152 w oparciu o metody rozliczeń przyjęte w instrukcjach branżowych, które również powinny określić wykazy i ugrupowanie pozycji sprawozdawczych do powyższego konta.

159 — Koszty ogólnozakładowe.

Konto 159 służy do ewidencji kosztów pośrednich, związanych z organizacją i obsługą całego procesu eksploatacyjnego oraz zarządzaniem (kierowaniem) całym przedsiębiorstwem.

Ponadto na koncie tym księguje się w przedsiębiorstwach odpowiednią część kosztów utrzymania jednostki nadrzędnej, jeżeli koszty te, na zasadzie obowiązujących przepisów, obciążają podległe jednostki; obciążanie tego konta następuje w tym zakresie w korespondencji z kontem 092 „Rozrachunki bieżące”.

Koszty ogólnozakładowe dzielą się w zasadzie na:

- 1) koszty administracyjno-gospodarcze,
- 2) koszty ogólnoeksploatacyjne,
- 3) koszty wydzielonego zarządu,
- 4) koszty nieprodukcyjne.

Koszty ogólnozakładowe rozliczane są na usługi podstawowe, usługi pomocnicze, zaliczane do produkcji towarowej, braki i przestoje. Rozliczenie kosztów ogólnozakładowych następuje w oparciu o zasady ustalone w branżowych instrukcjach, które określają również wykazy pozycji w ramach wymienionych grup.

Przytacza się przykładowo wykaz typowych pozycji kosztów ogólnozakładowych:

I. Koszty administracyjno-gospodarcze:

- 1) płace pracowników zarządu przedsiębiorstwa,
- 2) narzuty na płace pracowników zarządu przedsiębiorstwa,
- 3) delegacje, przejazdy, przeniesienia,
- 4) transport osobowy własnymi środkami,
- 5) koszty biurowe (opłaty telekomunikacyjne, materiały biurowe, zakup wydawnictw itp.),
- 6) utrzymanie środków trwałych i inwentarza o charakterze ogólnogospodarczym,
- 7) amortyzacja środków trwałych o charakterze ogólnogospodarczym,
- 8) pozostałe koszty administracyjno-gospodarcze.

II. Koszty ogólnoprodukcyjne:

- 1) utrzymanie środków trwałych i inwentarza o charakterze ogólnoprodukcyjnym,
- 2) amortyzacja środków trwałych o charakterze ogólnoprodukcyjnym,
- 3) bezpieczeństwo i higiena pracy poza wydziałami eksploatacyjnymi i wytwórczymi (pomocniczymi),
- 4) uzupełnienie i szkolenie kadr,
- 5) nakłady finansowe (z potrąceniem odsetek otrzymanych),
- 6) ochrona mienia,
- 7) racjonalizacja i wynalazczość o znaczeniu ogólnozakładowym,
- 8) premie za oszczędność paliwa i energii (z potrąceniem ściąganych kar),
- 9) podatki, daniny, opłaty, ubezpieczenia rzeczowe,
- 10) pozostałe koszty ogólnoprodukcyjne.

III. Koszty wydzielonego zarządu wykazuje się w jednej pozycji „Narzut na utrzymanie jednostki nadrzędnej”.

IV. Koszty nieprodukcyjne:

- 1) opłaty za przestój wagonów i jednostek taboru żeluzi śródlądowej,
- 2) kary, grzywny i odszkodowania płacone (z potrąceniem otrzymanych),
- 3) ubytki i manka (nie zawinione) z potrąceniem nadwyżek zapasów w magazynach ogólnozakładowych,
- 4) ubytki i manka (nie zawinione) z potrąceniem nadwyżek zapasów wyrobów gotowych w magazynach ogólnozakładowych,
- 5) odsetki za przeterminowanie kredytów i faktur (z potrąceniem otrzymanych),
- 6) straty związane z przestojami,
- 7) pozostałe koszty nieprodukcyjne.

W jednostkach nadrzędnych utrzymywanych z narzutów na koszty podległych jednostek w ciężar konta 159 księgowane są wszelkie nakłady związane z utrzymaniem tej jednostki, stosownie do preliminarza, na dobro zaś narzuty należne od podległych jednostek — w korespondencji z kontem 092 „Rozrachunki bieżące”.

W jednostkach nadrzędnych nakłady księgowane w ciężar konta 159 grupuje się w zasadzie w analityce następująco:

- 1) płace i ubezpieczenia społeczne,
- 2) delegacje, przejazdy, przeniesienia,
- 3) utrzymanie własnego taboru samochodowego,
- 4) koszty biurowe (opłaty telekomunikacyjne, materiały biurowe, zakup wydawnictw itp.),
- 5) utrzymanie i amortyzacja nieruchomości i ruchomości,
- 6) pozostałe koszty.

161 — B r a k i.

Konto 161 służy do ewidencji strat związanych z wadliwie wykonanymi wyrobami produkcji pomocniczej bądź usługami.

Pod pojęciem braku rozumieć należy:

- 1) w zakresie usług — zlecenia bądź czynności wykonane niewłaściwie i wymagające dodatkowego nakładu pracy celem osiągnięcia pierwotnie zamierzonego efektu (np. błędne skierowanie przesyłki w spedycji, wadliwa sztauerka ładunków),
- 2) w zakresie wyrobów produkcji pomocniczej — wytworzone wyroby nie odpowiadające warunkom technicznym lub warunkom umów z odbiorcami; w wyrobach wybrakowanych należy z uwagi na stopień wadliwości rozróżnić braki nienaprawialne (bezwzględne) od braków naprawialnych (względnych).

Przy brakach naprawialnych konto 161 obciąża się za koszty samej naprawy, natomiast przy brakach nienaprawialnych — za koszt własny braku w korespondencji z kontem 153 „Produkcja i usługi pomocnicze”.

Konto 161 uznaje się w ciężar konta 135 „Odpadki” za uzyskany złom, w pozostałej zaś części, stanowiącej ostateczną stratę — w ciężar konta 153 „Produkcja i usługi pomocnicze” bądź 150 — 152 „Usługi podstawowe”.

Przy wadliwie wykonanych usługach — w zależności od postanowień instrukcji branżowych — jako koszt własny braku, który obciąża konto 161, mogą być traktowane:

- 1) koszty zlecenia lub czynności wykonanej wadliwie, jeśli nie następuje ich korekta,
- 2) koszty czynności korygujących zlecenie lub czynności wykonane wadliwie.

162 — P r z e s t o j e.

Konto 162 służy do rozliczenia strat związanych z częściowym lub całkowitym unieruchomieniem działalności podstawowej lub pomocniczej. Rozliczenie to polega na zebraniu po stronie Wn konta 162 kosztów spowodowanych przestojami, przede wszystkim:

- 1) płac i ubezpieczeń społecznych pracowników eksploatacyjnych za czas przestoju (w sumie pełnej lub w sumie dopłat do płacy liczonej po niższych stawkach),
- 2) kosztów prądu lub paliwa (na utrzymanie w ruchu bądź rozgrzewanie taboru lub urządzeń po przestojach),
- 3) części kosztów wydziałowych oraz części kosztów ogólnozakładowych.

Strona Ma konta 162 „Przestoje” zawiera sumy skalkulowanych strat na przestojach, przenoszone zależnie od rozmiaru i przyczyny przestojów oraz od przyjętych zasad rozliczeń:

- 1) w ciężar konta 201 „Straty i zyski” — za straty na przestojach wynikłych na skutek klęsk żywiołowych lub wypadków losowych,
- 2) w ciężar odpowiedniego konta usług podstawowych (150 — 152, 158, 159) bądź produkcji i usług pomocniczych (153) — za straty pozostałe, które zależnie od przyczyny i przyjętych zasad kalkulacji branżowej traktuje się jako koszt bezpośredni lub wlicza się do kosztów wydziałowych albo ogólnozakładowych.

Zasady rozliczania przestojów sezonowych ustala instrukcje branżowe.

165 — W y k o n a n i e p l a n u k o s z t ó w w ł a s n y c h.

Konto 165 służy do ustalenia w danym okresie sprawozdawczym wyników (oszczędności lub przekroczeń) wykonania planu kosztów własnych usług podstawowych oraz produkcji i usług pomocniczych zaliczanych stosownie do obowiązujących instrukcji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego do produkcji towarowej.

Wyniki te powinny być wykazywane osobno dla usług podstawowych oraz produkcji i usług pomocniczych. Ewentualny dalszy podział analityczny konta 165 (np. według poszczególnych rodzajów usług podstawowych i produkcji oraz usług pomocniczych) określa instrukcje branżowe.

W ciężar konta 165 księguje się z zapisami przeciwnymi na dobro kont 150 — 152 „Usługi podstawowe” i 153 „Produkcja i usługi pomocnicze” rzeczywisty zakładowy koszt własny usług bądź produkcji wykonanej.

Na dobro konta 165 księguje się z zapisami przeciwnymi w ciężar kont 190 — 192 „Sprzedaż usług podstawowych”, 193 „Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej” bądź 179 „Towary wysłane i usługi wykonane” usługi podstawowe i pomocnicze oraz w ciężar konta 171 „Wyroby gotowe” — wyroby produkcji pomocniczej według kosztów planowanych lub ceny zbytu pomniejszonej odpowiednio o podatek obrotowy i od operacji nietowarowych, o koszty związane ze sprzedażą i o zysk planowany — o ile na daną usługę bądź wyrób nie ustalono kosztu planowanego.

Powstałe na koncie 165 w wyniku porównania strony Wn ze stroną Ma odchylenia wyrażają oszczędność lub przekroczenia w stosunku do kosztu własnego planowanego bądź innego stosowanego wskaźnika.

Odchylenia te przenoszone są w końcu okresu sprawozdawczego na konta 190 — 192, 193 bądź 179 w części dotyczącej usług podstawowych lub pomocniczych sprze-

danym albo wykonanych oraz na konto 172 — w części dotyczącej wyrobów produkcji pomocniczej.

Niedopuszczalna jest kompensata różnokierunkowych odchyleń ujawnionych odrębnie dla usług podstawowych i produkcji oraz usług pomocniczych bądź dla bardziej szczegółowych grup w analityce do konta 165.

167 — G o s p o d a r k a p o z a z a k ł a d o w a.

Konto 167 służy do syntetycznej ewidencji nakładów i dochodów związanych z prowadzeniem przyzakładowej gospodarki, głównie dla zaspokajania potrzeb personelu zakładu. W razie występowania kilku odmian tego rodzaju gospodarki konto 167 wymaga prowadzenia odpowiedniej analityki.

Efektem działalności gospodarki pozazakładowej mogą być zarówno produkty materialne (np. zboże, warzywa, owoce), jak i usługi o charakterze nieprodukcyjnym (np. usługi mieszkaniowo-komunalne, bytowe).

Remanenty produkcji pozazakładowej w toku pozostają na koncie 167 i przechodzą do bilansu. Wyniki gospodarki pozazakładowej przenosi się na konto 201 „Straty i zyski”.

Zasadnicza (typowa) korespondencja kont syntetycznych rozdziału XIII z kontami innych rozdziałów przebiega w sposób następujący (w nawiasach podano numery poszczególnych kont rozdziału XIII, obciążanych lub uznawanych przeciwnie):

I. Strona Wn konta rozdziału XIII koresponduje:

- 1) z kontami materiałowymi rozdziału XI — za zużycie materiałów, paliwa, części zapasowych, przedmiotów nietrwałych itd. oraz za przypadającą część kosztów zakupu i odchyleń od ewidencyjnych cen materiałów (wszystkie konta rozdziału XIII z wyjątkiem 165),
- 2) z kontem 141 „Płace podstawowe i dodatkowe” (rozdział XII) — za płace podstawowe i dodatkowe stałego i sezonowego personelu przedsiębiorstwa (wszystkie konta rozdziału XIII z wyjątkiem 165),
- 3) z kontem 082 „Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń społecznych” — za ubezpieczenia społeczne pracowników (wszystkie konta rozdziału XIII z wyjątkiem 165),
- 4) z kontem 101 „Rozliczenie amortyzacji” — za koszty amortyzacji środków trwałych (wszystkie konta rozdziału XIII z wyjątkiem 155, 161, 162 i 165),
- 5) z kontami 041 „Kasa”, 043 „Rachunek rozliczeniowy” i kontami rozdziału VI — za usługi z zewnątrz (wszystkie konta rozdziału XIII z wyjątkiem 161, 165),
- 6) z kontami rozdziału VII — za podatki, daniny, opłaty i ubezpieczenia rzeczowe (konta 153, 158, 159, 167),
- 7) z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” oraz z kontem 078 „Manka, ubytki i straty nie zawinione” — za nie zawinione ubytki i manka zapasów (konta 153, 158, 159),
- 8) z kontami 190 — 192, 193, 179 i 172 — za okresowe odchylenia (oszczędności) przy wykonaniu planu kosztów (konto 165),
- 9) z kontem 092 „Rozrachunki bieżące” — za narzut kosztów wydzielonego zarządu (konto 159).

II. Zapisów na dobro kont rozdziału XIII dokonuje się w ciężar:

- 1) kont 190 — 192 i 193 — za sprzedane usługi podstawowe i pomocnicze (konto 165),
- 2) konta 179 „Towary wysłane i usługi wykonane” — za usługi podstawowe i pomocnicze wykonane, lecz nie sprzedane,

- 3) konta 171 „Wyroby gotowe” — za wyroby produkcji pomocniczej zaliczane do produkcji towarowej, wykonane w okresie sprawozdawczym (konto 165),
- 4) konta 172 „Odchylenie od kosztów planowanych” — za okresowe odchylenie (przekroczenie) przy wykonaniu planu kosztów własnych,
- 5) konta 183 „Inne koszty sprzedaży” — za usługi związane ze zbytem, o ile wartość tych usług objęta jest ceną sprzedaży (konto 153),
- 6) odpowiedniego konta rozdziału XI „Materiały”:
 - a) za materialne wytwory produkcji pomocniczej zaprzychodowane do magazynu z zasadniczym przeznaczeniem na zużycie bądź zastosowanie w obrębie zakładu, np. narzędzia, modele, materiały pomocnicze itp. (konto 153),
 - b) za produkty gospodarki pozazakładowej (konto 167),
 - c) za uzyskane odpadki bądź zwroty materiałów, zaliczonych uprzednio do kosztów (konta 150 — 152, 153, 158, 159, 161, 167),
- 7) konta 201 „Straty i zyski”:
 - a) za powstałe w procesie eksploatacji bądź produkcji pomocniczej straty nie wliczane do kosztu własnego usług podstawowych lub produkcji i usług pomocniczych (konto 162),
 - b) za wyniki gospodarki pozazakładowej (konto 167),
- 8) konta rozdziału X — za ponoszone we własnym zakresie koszty (złożone) wymagające rozliczenia na różne okresy (konta 153, 155),
- 9) kont rozdziału VI — za odpłatne usługi gospodarki pozazakładowej (konto 167),
- 10) konta 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” — za ubytki i manka stwierdzone w materiałach wydanych do eksploatacji, produkcji pomocniczej, gospodarki pozazakładowej bądź w zapasach produkcji pomocniczej w toku (konta 151, 153, 154, 155, 158, 159, 161, 162, 167).

Rozdział XIV. Wyroby gotowe.

Konta rozdziału XIV przeznaczone są do księgowania:

- 1) zaliczonych do produkcji towarowej wyrobów gotowych produkcji pomocniczej,
 - 2) towarów znajdujących się w punktach sprzedaży detalicznej, których ewidencję prowadzi się w cenie detalicznej,
 - 3) wykonanych usług produkcji pomocniczej ewentualnie usług podstawowych oraz wysłanych materiałów, na które nie wystawiono jeszcze faktur lub też nie oddano ich do inkasa.
- W rozdziale XIV występują konta:
- 171 „Wyroby gotowe”,
 172 „Odchylenia od kosztów planowanych”,
 175 „Towary w punktach sprzedaży”,
 176 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów w punktach sprzedaży”,
 179 „Towary wysłane i usługi wykonane”.

171 — W y r o b y g o t o w e.

Na stronie Wn konta 171 księgowany jest według kosztu planowanego przychód wyrobów gotowych z produkcji pomocniczej zaliczonych do produkcji towarowej z zapisem przeciwnym na stronie Ma konta 165 „Wykonanie planu kosztów własnych”.

Zapisy po stronie Ma konta 171 dokonywane są w korespondencji:

- 1) z kontem 193 „Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej” — za wartość wyrobów sprzedanych oraz wykonanych dla własnych inwestycji, remontów kapitalnych i gospodarki pozazakładowej,
- 2) z kontem 179 „Towary wysłane i usługi wykonane” — za planowany koszt własny wyrobów wysłanych odbiorcom, a nie sprzedanych,
- 3) z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” — za stwierdzone manka, ubytki i straty.

Ewidencja magazynowa wyrobów gotowych powinna być zorganizowana na zasadach stosowanych przy ewidencji zapasów materiałowych.

172 — O d c h y l e n i a o d k o s z t ó w p l a n o w a n y c h.

Konto 172 przeznaczone jest do rozliczenia różnic między rzeczywistym a planowanym kosztem własnym wyrobów gotowych produkcji pomocniczej zaliczonych do produkcji towarowej.

Odchylenia te przenoszone są na konto 172 z konta 165 „Wykonanie planu kosztów własnych”.

Odchylenia dotyczące wyrobów sprzedanych podlegają w końcu okresu przeksięgowaniu na konto 193 „Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej” a dotyczące stwierdzonych mank, ubytków i strat — na konto 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

Pozostałe po dokonaniu tych księgowania saldo konta 172 wyraża różnicę między kosztem rzeczywistym i planowanym remanentu wyrobów w magazynie oraz wyrobów wysłanych.

Celem wykazania rzeczywistego kosztu własnego wyrobów w magazynie i wyrobów wysłanych w sprawozdaniach okresowych należy odchylenie od kosztów planowanych uwzględnić w 2 pozycjach „Wyroby gotowe” (konto 171) oraz „Towary wysłane i usługi wykonane” (konto 179). W związku z powyższym saldo konta 172 nie występuje w oddzielnej pozycji bilansowej. Pozostałe tego salda dokonuje się pozaksięgowo.

175 — T o w a r y w p u n k t a c h s p r z e d a ż y.

Konto 175 służy do księgowania towarów znajdujących się w punktach sprzedaży detalicznej. Konto 175 koresponduje:

A. po stronie Wn:

- 1) za towary przyjęte do sprzedaży z magazynu — z kontem 124 „Artykuły spożywcze” za wartość w cenie ewidencyjnej i z kontem 176 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów w punktach sprzedaży” — za różnicę między ceną ewidencyjną a ceną sprzedażną,
- 2) za towary zakupione wprost do punktów sprzedaży — z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” za cenę ewidencyjną i z kontem 176 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów w punktach sprzedaży” — za różnicę między ceną ewidencyjną a ceną sprzedażną,
- 3) za wyroby własnej kuchni przekazane do bufetu — z odpowiednimi kontami rozdziału XIII za cenę ewidencyjną artykułów spożywczych zużytych do wyrobów oraz z kontem 176 „Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów w punktach sprzedaży” — za różnicę między ceną ewidencyjną artykułów spożywczych a ceną sprzedażną gotowych wyrobów gastronomicznych,
- 4) za nadwyżki stwierdzone przy inwentaryzacji — z kontem 201 „Straty i zyski”;

B. po stronie Ma:

- 1) za towary sprzedane — z kontem 194 „Sprzedaż towarów”,
- 2) za manka i ubytki stwierdzone przy inwentaryzacji — z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat”.

176 — Odchylenia od cen ewidencyjnych towarów w punktach sprzedaży.

Konto 176 przeznaczone jest do rozliczenia różnic między ceną sprzedażą a ceną ewidencyjną artykułów spożywczych wydanych do sprzedaży bądź zużytych do wyrobów gotowych.

Konto 176 koresponduje:

A. po stronie Ma:

- 1) z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” — za odchylenia kredytowe od wyceny wewnętrznej przypadające na artykuły spożywcze wydane z magazynu lub zakupione wprost do punktów sprzedaży,
- 2) z kontem 175 „Towary w punktach sprzedaży” — za różnicę między ceną ewidencyjną a ceną sprzedażą przypadającą od artykułów spożywczych zakupionych wprost do punktów sprzedaży lub przyjętych do sprzedaży z magazynu,
- 3) z kontem 175 „Towary w punktach sprzedaży” — za różnicę między ceną ewidencyjną artykułów spożywczych użytych do wyrobów własnej kuchni a ceną sprzedażą tych wyrobów;

B. po stronie Wn:

- 1) z kontem 121 „Rozliczenie faktur i materiałów” — za koszty zakupu i odchylenia debetowe od wyceny wewnętrznej przypadające na artykuły spożywcze wydane z magazynu lub zakupione wprost do punktów sprzedaży,
- 2) z kontem 194 „Sprzedaż towarów” — za różnicę przypadającą od sprzedanych towarów,
- 3) z kontem 076 „Roszczenia z tytułu mank, ubytków i strat” — za różnicę przypadającą od stwierdzonych ubytków i mank.

179 — Towary wysłane i usługi wykonane.

Na koncie ewidencjonuje się w końcu okresu sprawozdawczego (miesiąca) wszelkie wyroby, materiały wysłane i usługi wykonane, a jeszcze nie sprzedane. Za moment sprzedaży uważa się zainkasowanie należności bądź moment wysłania faktury do inkasa lub bezpośrednio do odbiorcy (przy fakturach pozainkasowych). Określenie momentu sprzedaży przy odbiorcach zagranicznych ustala instrukcje branżowe.

Wartość materiałów i usług świadczonych na cele inwestycji, remontów kapitalnych i gospodarki pozazakładowej nie podlega ewidencji na tym koncie, ponieważ ich sprzedaż następuje w chwili przekazania materiałów i usług.

Konto 179 obciąża się w końcu okresu sprawozdawczego:

- 1) na dobro konta 165 „Wykonanie planu kosztów własnych” — za planowany koszt własny wykonanych usług,
- 2) na dobro kont rozdziału XI — za wysłane materiały i towary,
- 3) na dobro konta 171 „Wyroby gotowe” — za planowany koszt własny wyrobów wysłanych odbiorcom, a jeszcze nie sprzedanych.

Ponadto na konto 179 przenosi się z konta 165 przypadającą na usługi wykonane część odchyleń; odchyle-

nia te należy ujmować w analityce do konta 179 oddzielnie od kosztu planowanego.

Uznanie konta 179 przeprowadza się w następnym okresie sprawozdawczym w momencie sprzedaży w ciężar odpowiednich kont rozdziału XVI:

- 1) za planowany koszt własny sprzedanych usług i wyrobów,
- 2) za odchylenie od kosztów planowanych przypadające na sprzedane usługi,
- 3) za cenę ewidencyjną sprzedanych materiałów.

Równocześnie z księgowaniem podanym w pkt 3 należy przenieść na konta sprzedaży odpowiednią część odchyleń i kosztów zakupu przypadającą od sprzedanych materiałów z konta 121 „Rozliczenie faktur i materiałów”.

Jednocześnie z tym zapisem uznaje się odpowiednie konta sprzedaży w ciężar kont rozdziału VI.

Rozdział XV. Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych i koszty związane ze sprzedażą.

Rozdział XV obejmuje następujące konta:

- 181 „Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych”,
- 183 „Inne koszty sprzedaży”.

181 — Podatek obrotowy i od operacji nietowarowych.

Na koncie 181 księguje się podatek obrotowy i od operacji nietowarowych przypadający od sprzedanych wyrobów i usług.

Zapisy przeciwstawne przejmują konto 081 „Rozrachunki z tytułu podatków, danin i opłat”. Konto 181 zamyka się przez przeniesienie w końcu roku salda na odpowiednie konta sprzedaży.

183 — Inne koszty sprzedaży.

Na koncie 183 księguje się koszty wliczone na podstawie instrukcji branżowych do kosztu własnego sprzedaży.

Przykładowo mogą to być: koszty reklamy i propagandy, koszty utrzymania punktów sprzedaży.

Sumy zebrane na koncie 183 przenosi się w końcu roku w części przypadającej na usługi rozliczone bądź wyroby na odpowiednie konta sprzedaży.

Rozdział XVI. Sprzedaż.

Rozdział XVI obejmuje następujące konta:

- 190 — 192 „Sprzedaż usług podstawowych”,
- 193 „Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej”,
- 194 „Sprzedaż towarów”,
- 196 „Sprzedaż materiałów”,
- 198 „Rozliczenie sprzedaży usług podstawowych”.

Konta rozdziału XVI służą do ujęcia sprzedaży usług podstawowych i pomocniczych, wyrobów produkcji pomocniczej, towarów i materiałów.

Księgowania na kontach tego rozdziału dokonuje się w zasadzie bądź w chwili oddania faktury do inkasa, bądź w przypadkach rozliczeń pozainkasowych — przy wysłaniu jej bezpośrednio do odbiorcy bądź z chwilą wpłaty pieniędzy przez odbiorcę (przy sprzedaży gotówkowej).

Szczegółowe zagadnienia sprzedaży uregulują instrukcje branżowe w oparciu o obowiązujące w poszczególnych przedsiębiorstwach zasady rozliczania dochodów lub rozrachunków z odbiorcami.

190 — 192 — Sprzedaż usług podstawowych.

Konta 190 — 192 służą do ujęcia sprzedaży usług podstawowych.

W ciężar kont 190 — 192 księguje się:

- 1) w końcu miesiąca — koszt własny sprzedanych usług,
- 2) w końcu roku:
 - a) inne koszty sprzedaży,
 - b) podatek od operacji nietowarowych.

Koszt własny usług księgowany jest w dwu pozycjach:

- 1) planowany koszt własny,
- 2) odchylenia od kosztu planowanego.

Na dobro kont 190 — 192 księguje się:

- 1) przy sprzedaży na zewnątrz — sumę wynikającą z oddanych do inkasa lub wysłanych odbiorcom faktur (w przypadkach rozliczeń pozainkasowych) bądź dochód wynikający ze sprzedaży usług podstawowych, obliczony w oparciu o obowiązujące przedsiębiorstwo instrukcje branżowe,
- 2) przy sprzedaży na cele inwestycji, remontów kapitalnych i gospodarki pozazakładowej — wartość usług według odpowiednich dokumentów wewnętrznych.

Konta 190 — 192 zamyka się w końcu roku przez przeniesienie ich sald (ostatecznego wyniku sprzedaży) na konto 201 „Straty i zyski”. W ciągu roku wynik sprzedaży wykazuje się pozaksięgowo w sprawozdaniu dotyczącym strat i zysków.

Urządzenia analityczne oprócz poszczególnych rodzajów usług winny umożliwić ujęcie sprzedaży według następujących kierunków:

- 1) poza przedsiębiorstwo,
- 2) na cele inwestycji i remontów kapitalnych,
- 3) na cele gospodarki pozazakładowej.

193 — Sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej.

Na koncie 193 wykazuje się sprzedaż wyrobów i usług produkcji pomocniczej. Zasady działania tego konta są analogiczne do podanych przy kontaktach 190 — 192.

194 — Sprzedaż towarów.

Konto 194 służy do ujęcia sprzedaży towarów.

W ciężar konta księguje się: wartość sprzedanych towarów w cenie sprzedażnej w korespondencji z kontem 175 „Towary w punktach sprzedaży”.

Przypadającą na sprzedane towary część odchyleń przenosi się z konta 176 na konto 194.

Konto 194 uznaje się za sprzedane towary w korespondencji z kontami środków pieniężnych, należności w inkasie, odbiorców — w zależności od sposobu dokonywania sprzedaży.

Zasady zamykania konta 194 są analogiczne do podanych przy kontaktach 190 — 192.

196 — Sprzedaż materiałów.

Na koncie 196 wykazuje się sprzedaż materiałów, odstępowanych odpłatnie bądź sprzedawanych wraz z towarami (opakowania). Zasady działania tego konta są analogiczne do podanych przy kontaktach 190 — 192, z tym że zużycie materiałów na cele inwestycji, remontów kapitalnych oraz gospodarki pozazakładowej nie przechodzi przez konto 196, lecz księgowane jest wprost z kont rozdziału XI w ciężar kont rozdziału II bądź konta 167 „Gospodarka pozazakładowa”.

198 — Rozliczenie sprzedaży usług podstawowych.

Konto 198 ujmuje sprzedaż usług podstawowych, których koszty nie zostały rozliczone z powodu nieotrzymania wszystkich potrzebnych dokumentów (obrot z zagranicą).

Po stronie Ma księguje się wystawione faktury za świadczone usługi w korespondencji z kontami rozdziału VI.

Po stronie Wn księguje się dochód ze sprzedaży usług podstawowych rozliczonych w korespondencji z odpowiednim kontem sprzedaży usług podstawowych (190 — 192). Równocześnie następuje przeksięgowanie kosztu planowego usług rozliczonych z konta 165 w ciężar odpowiedniego konta sprzedaży usług podstawowych z uwzględnieniem ewentualnych odchyleń od kosztów planowanych.

Saldo Ma konta 198 wykazuje się w pasywach bilansu jako przeciwstawienie nie rozliczonych kosztów usług podstawowych, wykazanych w rozdziale XIII na odpowiednim koncie usług podstawowych (konta 150 — 152).

Rozdział XVII. Straty i zyski.

W rozdziale XVII występuje jedno konto 201 „Straty i zyski”, na którym ujmuje się wyniki sprzedaży usług podstawowych, usług i wyrobów produkcji pomocniczej, materiałów, towarów, wyniki gospodarki pozazakładowej oraz wszelkie inne straty (zyski), nie wliczane do kosztów produkcji bądź sprzedaży, co umożliwia wykazanie ostatecznego wyniku działalności przedsiębiorstwa za rok sprawozdawczy.

Na koncie 201 księguje się w ciągu roku sprawozdawczego (zapisy typowe):

- 1) zyski (straty) z lat ubiegłych, ujawnione w roku bieżącym,
- 2) podatek obrotowy i od operacji nietowarowych z tytułu operacji z lat ubiegłych,
- 3) przedawnione należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej),
- 4) wpływy z należności spisanych jako nieściągalne,
- 5) inne należności i zobowiązania (spisywane za zgodą jednostki nadrzędnej),
- 6) straty wywołane działaniem siły wyższej (wartość zniszczonych materiałów, towarów i wyrobów, koszty zapobiegania klęskom żywiołowym, koszty usuwania skutków działania siły wyższej itp. — po potrąceniu premii ubezpieczeniowej),
- 7) straty wywołane przestojami,
- 8) wpływy z dzierżawy nieruchomości lub ruchomości (po potrąceniu kosztów uzyskania tych wpływów),
- 9) różnice między wysokością roszczenia a kosztem własnym zawnionych ubytków i mank,
- 10) nadwyżki (superaty) środków obrotowych,
- 11) drobne różnice spowodowane zaokrągleniem księgowanych kwot.

W końcu roku przenosi się na konto 201 wynik gospodarki pozazakładowej (z konta 167) oraz zysk (stratę) ze sprzedaży usług podstawowych, wyrobów i usług produkcji pomocniczej, towarów i materiałów (z kont rozdziału XVII).

Ostateczne saldo konta 201 wykazywane jest w bilansie, a po jego zatwierdzeniu i dokonaniu podziału zysku (pokryciu strat) — podlega przeksięgowaniu w księgach nowej o roku na konto 031 „Fundusz statutowy”.